

TMS 32

FINANSAL ARAÇLAR: SUNUM

GÜNCELLEMELER VE YÜRÜRLÜK TARİHLERİ

- “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum” Standardı 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 28/10/2006 tarih ve 26330 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- Söz konusu Standart, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında meydana gelen değişikliklere paralellik sağlanması amacıyla;
 1. 15/07/2007 tarih ve 26583 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 56 sıra no’lu,
 2. 15/07/2007 tarih ve 26583 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 64 sıra no’lu,
 3. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 66 sıra no’lu,
 4. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 67 sıra no’lu,
 5. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 71 sıra no’lu,
 6. 13/08/2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 92 sıra no’lu,
 7. 28/11/2008 tarih ve 27068 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 116 sıra no’lu
 8. 08/01/2009 tarih ve 27104 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 136 sıra no’lu,
 9. 12/02/2009 tarih ve 27139 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 139 sıra no’lu,
 10. 31/12/2009 tarih ve 27449 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 171 sıra no’lu,
 11. 27/04/2010 tarih ve 27564 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 187 sıra no’lu,
 12. 26/08/2010 tarih ve 27684 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 204 sıra no’lu,
 13. 20/03/2011 tarih ve 27880 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 211 sıra no’lu,
 14. 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 216 sıra no’lu,
 15. 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 217 sıra no’lu,
 16. 29/06/2012 tarih ve 28338 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1 sıra no’lu,
 17. 30/12/2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5 sıra no’lu,
 18. 11/02/2013 tarih ve 28556 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 8 sıra no’lu,
 19. 17/07/2013 tarih ve 28710 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 11 sıra no’lu,
 20. 05/03/2014 tarih ve 28932 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 13 sıra no’lu,
 21. 16/12/2017 tarih ve 30272 sayılı Resmi Gazete’de (Mükerrer) yayımlanan 66 sıra no’lu,
 22. 19/12/2017 tarih ve 30275 sayılı Resmi Gazete’de (Mükerrer) yayımlanan 103 sıra no’lu

Tebliğler aracılığıyla güncellenmiştir.

- İkinci değişiklik, Standartta “PB (Para Birimi) ve YTL” şeklinde geçen ibarelerin “TL” olarak değiştirilmesine ilişkin olup, 31/12/2006 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Üçüncü ve beşinci değişiklikler yeni yayımlanan TMS 1 tarafından yapılmış olup, esas itibariyle 31/12/2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir. Yeni TMS 1’in erken uygulanma imkânı da bulunmaktadır. Erken uygulanma durumunda ilgili değişiklikler 31/12/2007 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Dördüncü değişiklik yeni yayımlanan TFRS 3 tarafından yapılmış olup, esas itibariyle 30/6/2009 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir. Yeni TFRS 3’ün erken uygulanma imkânı da bulunmaktadır. Erken uygulanma durumunda ilgili değişiklik 31/12/2007 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Yedinci değişiklik TMS 28 tarafından yapılmış olup, esas itibariyle 31/12/2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir. Söz konusu değişikliğin erken uygulanma imkânı da bulunmaktadır. Erken uygulanma durumunda ilgili değişiklik 31/12/2007 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.

- Birinci, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on sekizinci ve on dokuzuncu değişiklikler ise doğrudan TMS 32 tarafından yapılmış olup, birinci değişiklik 31/12/2006, altıncı değişiklik 31/12/2007, sekizinci ile dokuzuncu değişiklikler 31/12/2008, onuncu değişiklik 01/02/2010, on ikinci değişiklik 20/06/2010, on birinci ve on dokuzuncu değişiklikler 31/12/2012 tarihlerinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- On üçüncü değişiklik ise yeni yayımlanan TFRS 9 tarafından yapılmış olup, 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan dönemler için geçerlidir.
- On dördüncü ve on beşinci değişiklikler TFRS 10 ve TFRS 11 tarafından yapılmış olup, bu değişiklikler 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- On altıncı değişiklik TMS 1 tarafından yapılmış olup, 30/06/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir. On altıncı değişikliğin 30/06/2012 tarihi öncesindeki hesap dönemleri için erken uygulanma imkânı da bulunmaktadır.
- On yedinci değişiklik yeni yayımlanan TFRS 13 tarafından yapılmış olup, 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Yirminci değişiklik TMS 32 tarafından yapılmış olup, 31/12/2013 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.
- Yirmi birinci değişiklik TFRS 15 tarafından yapılmış olup, 31/12/2017 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir. TFRS 15'in erken uygulanması durumunda söz konusu değişiklikler de uygulanır.
- Yirmi ikinci değişiklik TFRS 9 (2017 Sürümü) tarafından yapılmış olup 31/12/2017 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir.

Yukarıda yer verilen Tebliğlerin erken uygulanma imkânı da bulunduğundan, bu kitapta TMS 32'nin ilgili Tebliğlere göre düzeltilmiş son şekli yer almaktadır. Standardı bu şekliyle uygulamayı tercih etmeyen işletmeler, TMS 32'nin bu değişiklikler öncesindeki şekline Kurumumuzun resmi internet sitesinden (<http://www.kgk.gov.tr>) ve ilgili Resmi Gazetelerden (<http://www.resmigazete.gov.tr>) ulaşabilirler.

Türkiye Muhasebe Standardı 32
(TMS 32)
Finansal Araçlar: Sunum

Amaç

1. “-”
2. Bu Standardın amacı, finansal araçların borç veya özkaynak olarak sunulmaları ile finansal varlık ve borçların netleştirilmelerine ilişkin ilkeleri belirlemektir. Bu Standart, ihraç eden (ihraççı) açısından finansal araçların, finansal varlık, finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bunlara ilişkin faiz, temettü, kayıp ve kazançların sınıflandırılması ve finansal varlık ve borçların netleştirilmeleri gereken durumlara uygulanır.
3. Bu Standartta yer alan ilkeler, TFRS 9 *Finansal Araçlar*’da yer alan finansal varlık ve yükümlüklerin finansal tablolara alınması ve ölçümüne ilişkin ilkeler ile bunlar hakkındaki bilgilerin açıklanmasına ilişkin TFRS 7 *Finansal Araçlar: Sunum*’da yer alan ilkeleri tamamlar.

Kapsam

4. Bu Standart tüm işletmeler tarafından bütün finansal araç türlerine uygulanır. Bunun istisnaları şunlardır:
 - (a) TFRS 10 *Konsolide Finansal Tablolar*, TMS 27 *Bireysel Finansal Tablolar* veya TMS 28 *İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar* kapsamında muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki veya iş ortaklıklarındaki paylar. Diğer taraftan, bazı durumlarda, TFRS 10, TMS 27 veya TMS 28 bağlı ortaklıktaki, iştirakteki veya iş ortaklığındaki payların TFRS 9’a göre muhasebeleştirilmesini zorunlu tutmakta veya buna izin vermektedir. Bu hâllerde işletme, bu Standartta yer alan hükümleri uygular. İşletme ayrıca bu Standardı bağlı ortaklıklardaki, iştiraklerdeki veya iş ortaklıklarındaki paylarına ilişkin tüm türev ürünlere uygular.
 - (b) TMS 19 *Çalışanlara Sağlanan Faydalar*’ın uygulandığı emeklilik fayda planları kapsamındaki işveren hak ve mükellefiyetleri.
 - (c) [Silinmiştir],
 - (d) TFRS 4 *Sigorta Sözleşmeleri*’nde tanımlanan sigorta sözleşmeleri. Ancak TFRS 9’un, sigorta sözleşmelerindeki saklı türev ürünlerin, ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini gerektirmesi hâlinde, söz konusu türev ürünlere bu Standart uygulanır. Bununla birlikte, ihraççının, finansal teminat sözleşmelerine ilişkin finansal tablolara alma ve ölçme işlemlerinde TFRS 9’u uygulaması hâlinde bu Standart; TFRS 4’ün 4(d) paragrafı uyarınca finansal tablolara alma ve ölçme işlemlerinde TFRS 4’ü uygulamayı seçmesi durumunda ise TFRS 4 uygulanır.
 - (e) İsteğe bağlı katılım özelliği içerdiği için TFRS 4 kapsamına giren finansal araçlar. Bu araçları ihraç edenler, söz konusu araçlara, finansal yükümlülükler ve özkaynak araçları arasındaki ayırım konusunda bu Standardın 15-32 ve UR 25-UR 35 paragraflarını uygulamaktan muaftırlar. Ancak, bu araçlar bu Standardın diğer bütün hükümlerine tabidir. Ayrıca, bu Standart bu araçlardaki saklı türev ürünlere de uygulanır (bakınız: TFRS 9).
 - (f) Aşağıdaki istisnalar haricinde, TFRS 2 *Hisse Bazlı Ödemeler*’in uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemlerindeki finansal araçlar, sözleşmeler ve mükellefiyetler;
 - (i) Bu Standardın uygulandığı ve bu Standardın 8-10’uncu paragrafları kapsamındaki sözleşmeler,
 - (ii) Bu Standardın 33 ve 34’üncü paragraflarının uygulandığı, çalışanlara hisse edinme opsiyonu sağlayan planlar, çalışanların hisse satın alma planları ve diğer bütün hisse bazlı ödeme anlaşmaları ile bağlantılı olarak satın alınan, satılan, ihraç edilen veya iptal edilen, işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri.
5. “-”
6. “-”
7. “-”

8. Bu Standart, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak finansal olmayan bir kalemin alınması veya teslimi amacı ile düzenlenmiş olan ve elde tutulmaya devam edilen sözleşmeler hariç olmak üzere, net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araçla ya da finansal araç sözleşmesi gibi finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım ya da satım sözleşmelerine uygulanır. Bununla birlikte, bu Standart, işletmenin TFRS 9 *Finansal Araçlar*'ın 2.5'inci paragrafı uyarınca gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımladığı sözleşmelere uygulanır.
9. Net ödemenin nakit ya da başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alım veya satım sözleşmelerini düzenlemenin birçok yolu vardır. Bunlar aşağıdakileri içerir:
- (a) Sözleşme hükümlerinin her iki tarafa da net ödemeyi nakit karşılığı, başka bir finansal araç ya da finansal araçların takası yoluyla yapma izni vermesi,
- (b) Net ödemenin nakit karşılığı, başka bir finansal araç ya da finansal araçların takası yoluyla yapılacağı sözleşme hükümlerinde açık olarak belirtilmemesi; ancak işletmenin pratikte benzer sözleşmelere ilişkin net ödemeyi nakit karşılığında, başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası yoluyla yapması (karşı tarafa veya başka bir tarafa, netleştirme sözleşmesinin düzenlenmesi ya da sözleşmenin kullanılması veya vadesinin gelmesinden önce satılması yoluyla),
- (c) Benzer sözleşmelerde, işletmenin fiyattaki ya da satıcının kâr marjındaki kısa dönemli dalgalanmalardan kâr sağlamak amacı ile sözleşmeye konu malı teslim alıp teslimden kısa bir süre sonra satma uygulamasının bulunması,
- (d) Sözleşme konusu finansal olmayan kalemin kolaylıkla nakde çevrilebilmesi.
- (b) veya (c) maddelerinin uygulandığı sözleşmeler, işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gereksinimlerine uygun olarak, finansal olmayan kalemin alınması ya da teslimatı amacı ile düzenlenmez ve dolayısıyla anılan sözleşmeler bu Standart kapsamındadır. 8 inci Paragrafın uygulandığı diğer sözleşmeler, finansal olmayan kalemin işletmenin beklenen alış, satış ya da kullanım gerekliliklerine uygun olarak alınması ya da teslimatı amacı ile yapıp yapılmadıkları ya da elde tutulmaya devam edilip edilmedikleri ve dolayısıyla bu Standart kapsamında olup olmadıklarının belirlenmesi açısından değerlendirilir.
10. Net ödemenin nakit karşılığı, başka bir finansal araç ya da finansal araçların takası yoluyla yapıldığı finansal olmayan bir kalemin alınması ya da satılmasına yönelik yazılı bir opsiyon, Paragraf 9 (a) ve (d) uyarınca bu Standart kapsamındadır. Bu tür bir sözleşme, işletmenin beklenen alış, satış ve kullanım gereklilikleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin alınması ya da teslimatı amacı ile düzenlenemez.

Tanımlar (bakınız: Uygulama Rehberi Paragraf UR 3 - UR 23)

11. Bu Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir:

Finansal araç: Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir.

Finansal varlık: Aşağıdaki varlıklardan herhangi biridir:

- (a) Nakit;
- (b) Başka bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araç;
- (c) (i) Başka bir işletmeden nakit ya da başka bir finansal varlık almak için veya
(ii) Potansiyel olarak işletmenin lehine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan hak veya
- (d) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek ya da ödenebilecek olan ve
(i) İşletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını almak zorunda olduğu ya da olabileceği bir türev olmayan sözleşme veya

- (ii) İşletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını, belirli bir nakdini ya da başka bir finansal varlığını takas etmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme. Bu amaçla, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlar, 16A - 16B Paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan satım opsiyonu bulunan finansal araçları, 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı araç olarak sınıflandırılan ve işletmeye sadece tasfiye durumunda diğer tarafa işletmenin net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren finansal araçları veya söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatları ya da teslimatlarına ilişkin sözleşmeler olarak düzenlenen araçları içermez.

Finansal borç: Aşağıdaki borçlardan herhangi biridir:

- (a) (i) Başka bir işletmeye nakit ya da başka bir finansal varlık verilmesi için veya
(ii) Potansiyel olarak işletmenin aleyhine olan koşullarda finansal varlık veya borçların başka bir işletme ile takas edilmesi için düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülük veya
- (b) İşletmenin özkaynağına dayalı finansal aracıyla ödenecek veya ödenebilecek olan ve:
(i) İşletmenin değişken sayıda özkaynağına dayalı finansal aracını vermek zorunda olduğu ya da olabileceği bir türev olmayan sözleşme veya
(ii) İşletmenin belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının, belirli bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık ile takas edilmesi dışındaki şekillerde ödenecek ya da ödenebilecek bir türev sözleşme. Bu nedenle, herhangi bir para birimi cinsinden belirli bir tutar karşılığında işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının elde edilmesine ilişkin hak, opsiyon ya da teminatlar; işletmenin, bunları, özkaynağına dayalı ve aynı sınıftaki türev olmayan finansal araçlarını ellerinde bulunduranların tümüne oransal olarak sunması durumunda özkaynağına dayalı finansal araç niteliğindedir. Yine, bu nedenlerle, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları; 16A - 16B Paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan satım opsiyonu bulunan finansal araçları, 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağına dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan ve işletmeye sadece tasfiye durumunda diğer tarafa işletmenin net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren finansal araçları veya söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatları ya da teslimatlarına ilişkin sözleşmeler olarak düzenlenen araçları içermez..

İstisna olarak, finansal borç tanımına uyan bir finansal araç, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz ise, özkaynağına dayalı bir finansal araç olarak sınıflandırılır.

Özkaynağına (Hisse senedine) dayalı finansal araç: İşletmenin tüm borçları çıkarıldıktan sonra varlıklarında bir payı/hakkı gösteren sözleşmedir.

Gerçeğe uygun değer: Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyattır.

Satım opsiyonu bulunan finansal araç: Finansal araç hamiline, nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında opsiyonu veren tarafa söz konusu finansal aracı geri satma hakkı veren ya da gelecekte belirsiz bir olayın meydana gelmesi, finansal araç hamilinin ölmesi veya emekli olması halinde otomatik olarak opsiyonu veren tarafa iade edilen bir finansal araçtır.

12. Aşağıdaki terimler TFRS 9'un Ek A bölümünde veya TMS 39 *Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme*'nin 9'uncu paragrafında belirtilen anlamları ile kullanılmıştır.

- Finansal varlık ya da yükümlülüğün itfa edilmiş maliyeti
- Finansal tablo dışı bırakma
- Türev ürün
- Etkin faiz yöntemi
- Finansal teminat sözleşmesi
- Gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan finansal yükümlülük

- Kesin taahhüt
 - Tahmini işlem
 - Korunma işleminin etkinliği
 - Korunan kalem
 - Korunma aracı
 - Ticari amaçla elde tutulan
 - Normal yoldan alım veya satım
 - İşlem maliyetleri.
13. Bu Standarttaki “sözleşme” ve “sözleşmeye dayalı” terimleri, iki veya daha fazla taraf arasında açık ekonomik sonuçları olan, genellikle anlaşmanın kanunen yaptırımı nedeniyle tarafların kaçınma ihtimallerinin çok az olduğu veya hiç olmadığı bir anlaşmayı ifade eder. Sözleşmeler ve dolayısıyla finansal araçlar çok değişik biçimlerde olabilirler ve yazılı olmaları gerekmez.
14. Bu Standartta ifade edilen “işletme” terimi; bireyleri, ortaklıkları, anonim şirketleri, vakıfları ve devlet kurumlarını içerir.

Sunum

Borçlar ve özkaynak (bakınız: Paragraf UR13 - UR14J ve UR25 - UR29A)

15. İhraççı ilgili finansal aracı ya da finansal aracın bileşenlerini ilk defa muhasebeleştirirken sözleşmedeki düzenlemelerin özüne uygun ve finansal borç, finansal varlık ve özkaynağa dayalı finansal araç tanımlarıyla uyumlu bir sınıflandırma yapar.
16. İhraççı, bir finansal aracın finansal borçtan ziyade özkaynağa dayalı finansal araç olup olmadığını belirlemek için 11 inci Paragrafta tanımları uyguladığında, araç sadece ve sadece aşağıdaki (a) ve (b) koşullarını taşıyorsa anılan araç özkaynağa dayalı finansal araçtır:
- (a) Araç sözleşmeye dayalı aşağıdaki yükümlülükleri içermemektedir:
- (i) Başka bir işletmeye nakit veya diğer bir finansal araç vermek veya
 - (ii) Potansiyel olarak ihraç edenin aleyhine olan koşullarda başka bir işletmeyle finansal varlık ya da finansal borç takası yapmak.
- (b) Eğer aracın ödemesi ihraççının özkaynağına dayalı finansal aracıyla yapılacak ya da yapılabilecekse, bu:
- (i) İhraççının özkaynağına dayalı finansal aracından değişken sayıda vermesine dair sözleşmeye dayalı yükümlülük içermeyen bir türev olmayan araç ya da
 - (ii) Yalnızca ihraççı tarafından, ihraççının belirli sayıda özkaynağına dayalı finansal aracının, belirli bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık ile takas edilmesi suretiyle ödenecek bir türev araçtır. Bu nedenle, herhangi bir para birimi cinsinden belirli bir tutar karşılığında işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının elde edilmesine ilişkin hak, opsiyon ya da teminatlar; işletmenin, bunları, özkaynağına dayalı ve aynı sınıftaki türev olmayan finansal araçlarını ellerinde bulunduranların tümüne oransal olarak sunması durumunda özkaynağa dayalı finansal araç niteliğindedir. Yine, bu nedenlerle, ihraççının özkaynağına dayalı finansal araçları; 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz finansal araçları veya söz konusu araçların gelecekte yapılacak tahsilatları ya da teslimatlarına ilişkin sözleşmeler olarak düzenlenen araçları içermez.

Gelecekte ihraççının özkaynağına dayalı finansal araçlarının alınması ya da verilmesiyle sonuçlanacak veya sonuçlanabilecek ancak yukarıdaki (a) ve (b) koşullarına uymayan türev finansal araçtan doğan bir sözleşmeye dayalı yükümlülük, özkaynağa dayalı finansal araç değildir. İstisna olarak, finansal borç tanımına uyan bir finansal araç, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz ise, özkaynağa dayalı bir finansal araç olarak sınıflandırılır

Satım Opsiyonu Bulunan Finansal Araçlar

16A. Satım opsiyonu bulunan bir finansal araç, opsiyonun kullanılması durumunda, opsiyonu veren taraf açısından söz konusu finansal aracın nakit ödeme yapılması ya da diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alımına ya da itfasına ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerir. Finansal borç tanımına istisna olarak, bu tür bir yükümlülük içeren finansal araç, aşağıda belirtilen özelliklerin tamamını taşıması durumunda özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılır:

- (a) İşletmenin tasfiyesi durumunda, hamiline, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkı vermesi. İşletmenin net varlıkları, varlıklar üzerindeki diğer tüm alacak haklarının düşülmesinden sonra kalan varlıklardır. Oransal bir pay;
 - (i) Tasfiye durumundaki işletmenin net varlıklarının eşit tutarlardan oluşan parçalara bölünmesi suretiyle ve
 - (ii) Finansal araç hamillerinin elindeki parça sayısı ile söz konusu tutarın çarpılması suretiyle belirlenir.
- (b) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan finansal araç olması. Finansal aracın bu tür bir sınıfta yer alması için:
 - (i) Tasfiye durumunda, işletmenin varlıklarına ilişkin olarak diğer alacak hakları içerisinde bir önceliğinin bulunmaması ve
 - (ii) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer almadan önce bir başka finansal araca dönüştürülme zorunluluğunun bulunmaması gerekir.
- (c) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan bütün finansal araçların benzer özellikler taşıması. Örneğin, hepsinin satım opsiyonu bulunmalı ve geri satın alım veya itfa fiyatlarının hesaplanmasında kullanılan formüller veya benzeri yöntemler o sınıftaki diğer tüm finansal araçlar için aynı olmalıdır.
- (d) Opsiyonu veren tarafa nakit ödeme yapılması veya diğer bir finansal varlık verilmesi suretiyle geri satın alım ya da itfa yükümlülüğü getiren sözleşmeye dayalı yükümlülükten ayrı olarak, finansal aracın, diğer işletmeye nakit veya başka bir finansal varlık verilmesine ya da potansiyel olarak işletmenin aleyhine olabilecek şartlarda bir başka işletme ile finansal varlık ya da borçların değiştirilmesine ilişkin herhangi bir sözleşmeye dayalı yükümlülük içermemesi ve söz konusu finansal aracın, finansal borç tanımı altındaki (b) bendinde belirtilen işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları ile ifa edilebilecek bir sözleşme niteliğinde olmaması.
- (e) Finansal aracın ömrü boyunca söz konusu araca ilişkin toplam beklenen nakit akışlarının, önemli ölçüde, kâr veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya finansal aracın ömrü boyunca muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olması (finansal araca ilişkin herhangi bir etki hariç olmak üzere).

16B. Bir finansal aracın özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması için, yukarıdaki özellikleri taşımasına ek olarak, ihraççı işletmenin aşağıdaki şartları haiz bir başka finansal aracının ya da sözleşmesinin bulunmaması gerekir:

- (a) Toplam nakit akışlarının önemli ölçüde kâr veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olan (bu tür bir finansal araca veya sözleşmeye ilişkin herhangi bir etki hariç olmak üzere) ve
- (b) Opsiyonu kullanma hakkına sahip tarafa yönelik kalan getiriye önemli ölçüde sınırlayan ya da sabitleyen bir etkiye sahip olan.

Paragraf 16A'da belirtilen türde bir aracın hamili ile yapılan ve finansal araç niteliğinde olmayan bir varlığı elinde bulunduran kişi ile işletme arasında düzenlenebilecek benzer bir sözleşmenin koşul ve şartlarını taşıyan finansal olmayan sözleşmeler, bu hükmün uygulanmasında dikkate alınmaz. İşletme, bu hükmün karşılanıp karşılanmadığı konusunda karar verememesi durumunda, satım opsiyonu bulunan finansal aracı özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırmaz.

Sadece tasfiye durumunda diğer tarafa işletmenin net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren finansal araçlar veya söz konusu araçların bileşenleri

16C. Bazı finansal araçlar, sadece tasfiye durumunda, ihraççı işletmeye, diğer bir işletmeye net varlıklarından oransal bir pay verme şeklinde sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içerir. Söz konusu yükümlülük ortaya çıkar çünkü tasfiyenin ortaya çıkması ya kesindir ve işletmenin kontrolü dışındadır (sınırlı süreli işletme örneğinde olduğu gibi) ya da kesin olmamakla birlikte finansal araç hamilinin opsiyonuna bağlıdır. Finansal borç tanımına bir istisna olarak, bu tür bir yükümlülük içeren finansal araç, aşağıda belirtilen özelliklerin tamamını taşıması durumunda özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılır:

- (a) İşletmenin tasfiyesi durumunda, hamiline, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkını vermesi. İşletmenin net varlıkları, varlıklar üzerindeki diğer tüm alacak haklarının düşülmesinden sonra kalan varlıklardır. Oransal bir pay;
 - (i) Tasfiye durumundaki işletmenin net varlıklarının eşit tutarlardan oluşan parçalara bölünmesi suretiyle ve
 - (ii) Finansal araç hamillerinin elindeki parça sayısı ile söz konusu tutarın çarpılması suretiyle belirlenir.
- (b) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan finansal araç olması. Aracın bu tür bir sınıfta yer alması için:
 - (i) Tasfiye durumunda, işletmenin varlıklarına ilişkin olarak diğer alacak hakları içerisinde bir önceliğinin bulunmaması ve
 - (ii) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer almadan önce bir başka finansal araca dönüştürülmesi zorunluluğunun bulunmaması gerekir.
- (c) Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir sınıf içinde yer alan tüm finansal araçların, tasfiye durumunda ihraççı işletmeye, diğer bir işletmeye net varlıklarından oransal bir pay verme şeklinde sözleşmeye dayalı bir yükümlülük içeren benzer özelliklerinin bulunması.

16D. Bir finansal aracın özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması için, yukarıdaki özellikleri taşımasına ek olarak, ihraççı işletmenin aşağıdaki şartları haiz bir başka finansal aracının ya da sözleşmesinin bulunmaması gerekir:

- (a) Toplam nakit akışlarının önemli ölçüde kâr veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerlerindeki değişime bağlı olması (bu tür bir finansal araca veya sözleşmeye ilişkin herhangi bir etki hariç olmak üzere) ve
- (b) Finansal araç hamiline yönelik kalan getiriyi önemli ölçüde sınırlayan ya da sabitleyen bir etkiye sahip olması.

Paragraf 16C’de belirtilen türde bir aracın hamili ile yapılan ve finansal araç niteliğinde olmayan bir varlığı elinde bulunduran kişi ile işletme arasında düzenlenebilecek benzer bir sözleşmenin koşul ve şartlarını taşıyan finansal olmayan sözleşmeler, bu hükmün uygulanmasında dikkate alınmaz. İşletme, bu hükmün karşılanıp karşılanmadığı konusunda karar verememesi durumunda, söz konusu finansal aracı, özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırmaz.

Satım opsiyonu bulunan finansal araçların ve sadece tasfiye durumunda diğer tarafa işletmenin net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren finansal araçların yeniden sınıflandırılması

16E. İşletme, bir finansal aracı 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca, söz konusu Paragraflarda belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz olduğu tarihten itibaren özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırır. İşletme, bir finansal aracı, anılan Paragraflarda belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz olmaktan çıktığı tarihten itibaren yeniden sınıflandırır. Örneğin işletme, ihraç etmiş olduğu tüm satım opsiyonu bulunmayan finansal araçlarını itfa etmesi ve ödenmemiş durumdaki satım opsiyonu bulunan finansal araçlarının 16A - 16B Paragraflarında yer verilen bütün özellikleri ve şartları haiz olması durumunda; satım opsiyonu bulunan finansal araçlarını, satım opsiyonu

bulunmayan finansal araçlarını itfa ettiği tarihten itibaren özkaynağa dayalı finansal araç olarak yeniden sınıflandırır.

16F. İşletme, 16E Paragrafı uyarınca bir finansal aracın yeniden sınıflandırılmasına ilişkin olarak aşağıdaki şekilde muhasebeleştirme yapar:

- (a) 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz olmaktan çıktığı tarihten itibaren özkaynağa dayalı bir finansal aracı, finansal borç olarak yeniden sınıflandırır. Söz konusu finansal borç, anılan aracın yeniden sınıflandırma tarihindeki gerçeğe uygun değeri ile ölçülür. İşletme, özkaynağa dayalı finansal aracın defter değeri ile finansal borcun gerçeğe uygun değeri arasındaki herhangi bir farkı, yeniden sınıflandırma tarihinde özkaynakta muhasebeleştirir.
- (b) Finansal borcu, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz olduğu tarihten itibaren özkaynak olarak yeniden sınıflandırır. Özkaynağa dayalı bir finansal araç, finansal borcun yeniden sınıflandırma tarihindeki defter değeri ile ölçülür.

Nakit ya da başka bir finansal varlığın verilmesine ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğünün bulunmaması (Paragraf 16(a))

17. 16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen durumlar haricinde, finansal borcu özkaynağa dayalı finansal araçtan ayıran önemli bir özellik, finansal aracın taraflarından birinin (ihraççı) diğer tarafa (hamil) nakit ya da başka bir finansal araç vermesi ya da potansiyel olarak ihraççının aleyhine olan koşullar altında hamil ile finansal varlık veya finansal borç takasına ilişkin olarak yapılan sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğünün bulunmasıdır. Özkaynağa dayalı finansal aracı elinde bulunduran (hamil) temettünün veya diğer özkaynak dağıtımlarının oransal bir payını alma hakkına sahip olsa bile, ihraççının bu tür dağıtımlarda bulunmak için sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğü bulunmaz; çünkü diğer tarafa nakit ya da başka bir finansal araç vermesi zorunlu kılınamaz.

18. Finansal aracın işletmenin finansal durum tablosunda (*bilançosunda*) sınıflandırılmasında yasal şekilden ziyade özü belirleyici olur. Öz ve yasal şekil genellikle uyumludur; ancak bu durum her zaman için geçerli değildir. Bazı finansal araçlar yasal şekilleri itibariyle özkaynağa dayalı araçlardır, ama özlere itibariyle yükümlülüklerdir; bazıları ise özkaynağa dayalı finansal araçlarla ilişkilendirilen özelliklerle finansal borçla ilişkilendirilen özellikleri birlikte taşırlar. Örneğin:

- (a) İhraççının sabit ya da belirlenebilir bir tarihte sabit ya da belirlenebilir bir tutar karşılığı geri satın almasını zorunlu kılan veya hamile, ihraççının aracı belirli ya da daha sonraki bir tarihte sabit veya belirlenebilir bir tutar karşılığı geri satın almasını talep etme hakkını veren imtiyazlı hisse senedi, bir finansal borçtur.
- (b) 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan finansal araçlar haricinde, hamile, ihraççıya nakit ya da başka bir finansal varlık karşılığı satma hakkı veren (“satılabilir araç”) finansal araç bir finansal borçtur. Söz konusu nakit ya da diğer finansal varlık tutarının bir endeks bazında veya artma ya da azalma potansiyeli olan bir başka kalem bazında belirlenmesi durumunda bile finansal araç, bir finansal borçtur. 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan finansal araçlar haricinde, hamilin aracı ihraççıya nakit ya da başka bir finansal varlık karşılığı satma seçeneğinin varlığı, satılabilir aracın finansal borç tanımını karşıladığı anlamına gelir. Örneğin, açık uçlu yatırım fonları, menkul kıymetler yatırım fonları, ortaklıklar ve bazı kooperatif işletmeleri, mutasarrıflarına ya da üyelerine, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan finansal araçlar haricinde, mutasarrıfların veya üyelerin paylarının finansal borç olarak sınıflandırılmasıyla sonuçlanacak şekilde, ihraç edendeki paylarını herhangi bir zamanda nakit karşılığı geri satın alma hakkını verir. Ancak, finansal borç olarak sınıflandırma, “mutasarrıflarına dağıtılabilir net varlık değeri” ve “mutasarrıflara dağıtılabilir net varlık değerindeki değişim” gibi tanımların ortaklarca oluşturulan sermayesi olmayan bir işletmenin (bazı yatırım fonları ve menkul kıymet yatırım fonları gibi, bakınız: Açıklayıcı Örnek 7) finansal tablolarında kullanılmasını ya da üyelerin toplam paylarının ihtiyatlar gibi özkaynak tanımını karşılayan ve satılabilir araçlar gibi karşılamayan kalemleri içerdiğini göstermek için ilave açıklamalar yapılmasına engel olmaz (bakınız: Açıklayıcı örnek 8).

19. 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılan finansal araçlar haricinde, işletmenin nakit ya da başka bir finansal varlıkla ödemekten kaçınma

konusunda koşulsuz bir hakkının bulunmadığı bir sözleşmeye dayalı finansal yükümlülük, finansal bir borçtur. Örneğin:

- (a) Yabancı paraya erişememe ya da bir düzenleyici makamdan ödeme için onay alma gereksinimi gibi, işletmenin sözleşmeye dayalı yükümlülüğünü yerine getirme kabiliyetine yönelik bir sınırlama, işletmenin sözleşmeye dayalı yükümlülüğünü ya da hamilin araç üzerindeki sözleşmeye dayalı hakkını ortadan kaldırmaz.
- (b) Karşı tarafın geri satma hakkını kullanmasına bağlı olan sözleşmeye dayalı yükümlülük finansal bir borçtur; çünkü işletme nakit ya da başka bir finansal araç vermektan kaçınma konusunda koşulsuz bir hakka sahip değildir.

20. Sözleşmeye dayalı nakit ya da başka bir finansal varlık verme yükümlülüğünü açık olarak içermeyen finansal araç, kayıt ve koşullarıyla dolaylı olarak bir yükümlülük oluşturabilir. Örneğin:

- (a) Bir finansal araç, sadece ve sadece, işletmenin dağıtımda veya aracı geri satın almada başarısız olması durumunda yerine getirilmesi gereken finansal olmayan bir yükümlülük içerebilir. Eğer işletme, nakit ya da başka bir finansal varlık ile ödeme yapmaktan sadece finansal olmayan bir yükümlülüğü yerine getirerek kaçınıbiliyorsa, söz konusu finansal araç bir finansal borçtur.
- (b) İşletmenin ödeme aşamasında aşağıdakilerden herhangi birini vermesini sağlayan bir finansal araç, finansal bir borçtur:
 - (i) Nakit ya da başka bir finansal varlık veya
 - (ii) Nakit ya da başka finansal varlığın değerini önemli ölçüde aştığı belirlenen değerde kendi hissesi.

İşletmenin nakit ya da başka bir finansal varlık vereceğinin açık olarak belirtildiği bir sözleşmeye dayalı yükümlülüğü olmamasına rağmen, hisseyle ödeme alternatifinin değeri işletmenin nakitle ödeme yapmasına eşdeğerdir. Esasen hamil, her koşulda, en azından nakit ödeme opsiyonu tutarına eşit bir tutarı elde etme konusunda garanti edilmiştir (bakınız: Paragraf 21).

İşletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla yapılan ödeme (Paragraf 16/b)

21. Bir sözleşmenin, özkaynağına dayalı finansal araç olması için, sadece, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının alınması ya da verilmesiyle sonuçlanması yeterli değildir. Bir işletmenin alınacak ya da verilecek özkaynağına dayalı finansal araçlarının gerçeğe uygun değerinin sözleşmeye dayalı hak ya da yükümlülüğe eşit olması için kendi hisse senetlerini ya da diğer özkaynağına dayalı finansal araçlarını değişen sayılarda almak ya da vermek için sözleşmeye dayalı bir hak ya da yükümlülüğü olabilir. Bu tür bir sözleşmeye dayalı hak ya da yükümlülük sabit bir tutar ya da işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarından başka bir değişkendeki (örneğin bir faiz oranı, bir mal fiyatı veya finansal araç fiyatı) değişimlerle bütünüyle veya kısmen dalgalanan bir tutar olabilir. İki örnek (a) 100 TL¹'ye eşit değerde işletmenin özkaynağına dayalı finansal aracından veren bir sözleşme ve (b) 100 ons altın değerine eşit değerde işletmenin özkaynağına dayalı finansal aracından veren bir sözleşme. Bu tür bir sözleşme, işletme özkaynağına dayalı finansal araçlarını vererek ödemek zorunda ya da ödemesi mümkün olsa dahi, işletmenin finansal borcudur. Söz konusu sözleşme özkaynağına dayalı finansal araç değildir; çünkü işletme bir sözleşmenin ödenmesi için özkaynağına dayalı finansal araçlarından değişken miktarlarda kullanmaktadır. Diğer yandan sözleşme, tüm borçlar düşüldükten sonra işletmenin kalan varlıklarında bir hak ifade etmemektedir.

22. 22A Paragrafında belirtilenler haricinde, işletmenin sabit bir tutarda nakit ya da başka bir finansal varlık karşılığında özkaynağına dayalı finansal araçlarından vermesiyle (almasıyla) ödenecek olan bir sözleşme, öz kaynağına dayalı finansal araçtır. Örneğin, karşı tarafa işletmenin hisselerini sabit bir fiyat ya da bir tahvilin sabitlenmiş nominal anapara tutarı karşılığında alma hakkı veren hisse senedi opsiyonu, özkaynağına dayalı finansal araçtır. Sözleşmeyi ödemedi, alınacak ya da verilecek nakit ya da diğer finansal varlıkların tutarını ya da alınacak veya verilecek özkaynağına dayalı finansal araç miktarını etkilemeyen piyasa faiz oranlarındaki değişimler nedeniyle sözleşmenin gerçeğe uygun değerinde oluşan değişimler, sözleşmenin özkaynağına dayalı finansal araç olmasını engellemez. Alınan her karşılık (yazılı opsiyon için alınan prim ya da işletmenin kendi hisselerindeki rehin gibi) doğrudan özkaynağına eklenir. Ödenen her karşılık (satın alınan opsiyon için ödenen prim gibi) doğrudan

¹ Bu Standartta yer alan parasal tutarlar "TL" olarak ifade edilmiştir.

öz kaynaktan düşülmür. Özkaynağa dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerindeki değişimler finansal tablolarda muhasebeleştirilmez.

- 22A. Sözleşmenin sona ermesi üzerine işletme tarafından alınacak ya da verilecek özkaynağa dayalı finansal araçların; 16A ve 16B Paragraflarında belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz satım opsiyonu bulunan finansal araçlardan veya sadece tasfiye durumunda işletmeye, diğer tarafa net varlıklarından oransal bir pay verme yükümlülüğü getiren ve 16C ile 16D Paragraflarında belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz finansal araçlardan oluşması durumunda, söz konusu sözleşme finansal varlık veya finansal borçtur. Buna, işletmenin belirli tutarda nakit veya finansal varlık karşılığında, belirli sayıda bahse konu finansal aracı alması veya vermesiyle ifa edilmiş olacak olan sözleşme de dahildir.
23. 16A ve 16B veya 16C ve 16D paragraflarında belirtilen durumlar haricinde, bir işletmenin özkaynak araçlarını nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında satın alması mükellefiyetini içeren bir sözleşme, geri satın alınan tutarın bugünkü değeri kadar (örneğin, forward geri satın alma fiyatı, opsiyon kullanım fiyatı veya diğer geri satın alım tutarının bugünkü değeri) bir finansal yükümlülük doğurur. Bu durum, sözleşmenin kendisinin özkaynak aracı olduğu durumlarda bile geçerlidir. İşletmenin forward sözleşmesi çerçevesinde kendi özkaynak araçlarını nakit karşılığı satın alma mükellefiyeti buna bir örnektir. Bu finansal yükümlülük ilk defa finansal tablolara alınırken geri satın alma tutarının bugünkü değerinden ölçülür ve özkaynaktan çıkarılarak yeniden sınıflandırılır. Bunu takiben, finansal yükümlülüğün değerlemesi TFRS 9 ile uyumlu olarak yapılır. Sözleşmenin teslim işleminin gerçekleştirilmesinden önce zamanaşımına uğraması durumunda, finansal yükümlülüğün defter değeri özkaynak içerisinde yeniden sınıflandırılır. İşletmenin özkaynak araçlarını satın almasına yönelik sözleşmeye bağlı mükellefiyeti, bu mükellefiyet karşı tarafın satış hakkını (örneğin karşı tarafa işletmenin özkaynak araçlarını sabit bir tutar karşılığında işletmeye satma hakkı veren bir yazılı satım opsiyonu) kullanmasına bağlı olsa bile, geri satın alım tutarının bugünkü değeri kadar bir finansal yükümlülük doğurur.
24. İşletmenin değişken bir nakit tutar ya da başka bir finansal varlık karşılığında özkaynağına dayalı finansal araçlarından sabit bir miktarda alması ya da vermesiyle ödenecek olan bir sözleşme, finansal varlık ya da finansal borçtur. İşletmenin 100 ons altın değerine eşit olacak şekilde hesaplanan bir nakit karşılığında özkaynağına dayalı finansal araçlarından 100 adet vermesine ilişkin sözleşme buna bir örnektir.

Koşullu ödeme hükümleri

25. Bir finansal araç, işletmenin borsa endeksi, tüketici fiyat endeksi, faiz oranı veya vergi yükümlülükleri ya da ihraççının gelecekte gerçekleşecek olan gelirleri, net kâr veya borcun özkaynağa oranındaki değişiklikler gibi, gelecekte ihraççı ve hamilin kontrolü dışında bazı olayların olması veya olmaması durumunda, nakit veya başka bir finansal varlık verilmesi veya finansal borç teşkil edecek bir şekilde ödemede bulunulmasını gerektirebilir. Bu tür bir araç ihraç edenin, nakit ya da başka bir finansal varlık vermekten kaçınmak (veya bir finansal borç olacak şekilde ödemek) konusunda koşulsuz bir hakkı yoktur. Bu nedenle söz konusu araç, aşağıdaki durumların oluşması haricinde ihraççının finansal borcudur:
- (a) Koşullu ödeme hükmünün nakit ya da başka bir finansal varlıkla (veya bir finansal borç olacak şekilde) takasını gerektiren kısmının gerçekleşebilir mahiyette olmaması,
- (b) İhraççının, ilgili yükümlülüğü nakit ya da başka bir finansal varlık (veya finansal borç olacak şekilde) olarak sadece tasfiyesi durumunda ödemesinin zorunlu olması veya
- (c) Finansal aracın 16A ve 16B Paragraflarında belirtilen bütün özellikleri ve şartları haiz olması.

Ödeme seçenekleri

26. Bir türev finansal araç, taraflardan birine ödemenin nasıl yapılacağına (örneğin ihraççı veya hamil ödemeyi net nakit veya nakit karşılığı hisse senedi takası olarak yapmayı seçebilir) dair bir seçenek vermesi durumunda, tüm ödeme alternatiflerinin aracın özkaynağa dayalı finansal araç olmasıyla sonuçlanması durumu haricinde, bir finansal varlık veya finansal borçtur.
27. Finansal borç olan ödeme seçeneekli türev finansal araca örnek; ihraççının nakit karşılığında kendi hisse senetlerini takas etmek veya netleştirme yaparak nakden ödemede bulunmak konusunda karar verme imkanının bulunduğu hisse senedi opsiyonudur. Benzer olarak, işletmenin özkaynağına dayalı

finansal araçları karşılığında finansal olmayan bir kalemin alımı ya da satımına ilişkin sözleşmelerin bir kısmı da bu Standart kapsamındadır; çünkü anılan sözleşmeler finansal olmayan bir araç veya net tutarda bir nakit ya da başka bir finansal aracın verilmesi suretiyle ödenebilir (bakınız: Paragraf 8-10). Bu tür sözleşmeler bir finansal varlık veya finansal borçtur; yani özkaynağa dayalı finansal araç değildir.

Bileşik finansal araçlar (bakınız: Paragraf UR 30-UR 35 ve Açıklayıcı Örnek 9-12)

28. Türev olmayan bir finansal araç ihraç eden, anılan aracın borç ve özkaynak bileşenlerinin her ikisini birden taşıyıp taşımadığını belirlemek için ilgili finansal aracın koşullarını değerlendirir. Paragraf 15'e göre bu gibi bileşenler; finansal borç, finansal varlık ya da özkaynağa dayalı finansal araç olarak ayrı ayrı sınıflandırılır.
29. Bir işletme (a) işletmenin finansal borcunu yaratan ve (b) hamiline, işletmenin özkaynağına dayalı finansal aracına çevirebilme imtiyazı sağlayan finansal araç bileşenlerini ayrı ayrı dikkate alır. Örneğin; hamili tarafından işletmenin belirli sayıda adi hisse senedine çevrilebilme özelliğine sahip bir bono ya da benzeri bir araç, bileşik bir finansal araçtır. İşletmenin bakış açısından, bu tür bir araç iki unsurdan oluşur: finansal borç (nakit ya da diğer bir finansal varlık verilmesine ilişkin sözleşmeye dayalı düzenleme) ve özkaynağa dayalı finansal araç (belirlenmiş bir zaman süresince, hamile, ilgili aracı işletmeye ait belirli sayıda adi hisse senedine çevirebilme hakkını veren alım opsiyonu). Bu tür bir finansal araç ihraç etmenin ekonomik etkisi, aynı anda erken ödeme hükmü bulunan bir borçlanma aracı ve adi hisse alım garantisi veren bir finansal araç ihraç etmekle veya ayrılabilir hisse alım garantisi olan bir borçlanma aracı ihraç etmekle büyük ölçüde aynıdır. Bu çerçevede, tüm hallerde işletme, finansal durum tablosunda (*bilançosunda*) borç ve özkaynak bileşenlerini ayrı ayrı sunar.
30. Değiştirme hakkının kullanılmasının bazı hamiller açısından ekonomik olarak daha avantajlı hale gelmesi durumunda dahi hakkın kullanım olasılığında meydana gelen değişiklik nedeniyle dönüştürülebilir araçların borç ve özkaynak bileşenlerinin yeniden sınıflandırılması gerekmez. Hamiller, her zaman beklenen şekilde davranmayabilir; örneğin, dönüşümden kaynaklanan vergisel sonuçlar hamiller arasında farklılık gösterebilir. Buna ek olarak, dönüşüm olasılığı zaman içinde değişiklik gösterir. İşletmenin gelecekte yapacağı ödemeler ile ilgili sözleşmeye bağlı yükümlülükleri; dönüştürme, aracın vadesinin gelmesi ya da başka bir işlemle ortadan kalkana kadar mevcudiyetini sürdürür.
31. TFRS 9 finansal varlık ve yükümlülüklerin ölçümünü açıklar. Özkaynak araçları, işletmenin tüm yükümlülükleri düşüldükten sonra kalan varlıkları üzerindeki pay hakkını gösteren araçlardır. Dolayısıyla, bileşik finansal aracın ilk defter değeri özkaynak ve yükümlülük bileşenlerine dağıtıldığında, aracın toplam gerçeğe uygun değerinden yükümlülük bileşeni için ayrıca belirlenen tutarın düşülmesinden sonra kalan tutar, özkaynak bileşeni olarak belirlenir. Bileşik bir finansal araçta saklı her tür türev ürünün (örneğin: alım opsiyonu) değeri, özkaynak bileşeni (özkaynak dönüştürme hakkı gibi) yerine yükümlülük bileşenine dâhil edilir. İlk defa finansal tablolara alma işleminde yükümlülük ve özkaynak bileşenlerine dağıtılmış defter değerlerinin toplamı, her zaman, aracın tamamının gerçeğe uygun değerine eşittir. Aracın bileşenlerinin ilk başta ayrı ayrı finansal tablolara alınmasından herhangi bir kazanç veya kayıp ortaya çıkmaz.
32. Paragraf 31'de yer alan yaklaşıma göre, adi hisse senedine çevrilebilir bir bono ihraç eden, öncelikle, müşterek bir özkaynak bileşenine sahip olmayan benzer bir borç bileşeninin (özkaynakla ilgili olmayan saklı türev işlemlerin tamamı dahil olmak üzere) gerçeğe uygun değerini ölçmek suretiyle ilgili borç bileşeninin defter değerini belirler. Bunu takiben, özkaynağa dayalı finansal aracın adi hisse senedine dönüştürülme seçeneğini gösteren defter değeri, bileşik finansal aracın toplam gerçeğe uygun değerinden finansal borcun gerçeğe uygun değerinin düşülmesi suretiyle tespit edilir.

İşletmenin geri satın alınan kendi hisseleri (bakınız: Paragraf UR36)

33. İşletmenin, özkaynağına dayalı finansal araçlarını yeniden edinmesi durumunda, bu araçlar ("işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri") özkaynaktan düşülür. İşletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarının alışından, satışından, ihracından ya da iptalinden dolayı kar veya zarara herhangi bir kazanç ya da kayıp yansıtılmaz. Bunun gibi, işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri, işletme tarafından ya da konsolide edilmiş şirketler grubunun diğer üyeleri tarafından geri alınabilir ya da elde tutulabilir. Alınan ya da ödenen tutarlar doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilir.

34. “TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu” Standardı uyarınca, işletmenin geri satın alınan kendi hisselerinin elde bulundurulduğu tutarı ya finansal durum tablosunda (*bilançoda*) ya da dipnotlarda ayrı ayrı kamuoyuna açıklanır. İşletme, özkaynağına dayalı finansal araçlarını ilişkili taraflardan geri satın alması durumunda, “TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları” Standardı ile uyumlu olarak kamuoyuna açıklamada bulunur.

Faizler, temettüler, kayıp ve kazançlar (bakınız: Paragraf UR 37)

35. Bir finansal araçla veya finansal borç niteliğindeki bir unsurla ilgili faiz, temettü, kayıp ve kazançlar, kâr ya da zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilir. Özkaynağına dayalı finansal araç sahiplerine yapılan dağıtımlar doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilir. Özkaynak işlemlerinden kaynaklanan işlem maliyetleri özkaynaktan indirim olarak muhasebeleştirilir.
- 35A. Özkaynağına dayalı finansal araç sahiplerine yapılan dağıtımlara ve özkaynak işlemlerinden kaynaklanan işlem maliyetlerine ilişkin gelir vergileri, “TMS 12 *Gelir Vergileri*” uyarınca muhasebeleştirilir.
36. Bir finansal aracın, finansal borç veya özkaynağına dayalı finansal araç olarak sınıflandırılması, bu finansal araca bağlı faiz, temettü, kayıp ve kazançların kâr ya da zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilmesini belirler. Bu suretle, tamamı borç olarak muhasebeleştirilen hisselerle ait temettü ödemeleri, bono faizleri gibi gider olarak muhasebeleştirilir. Benzer biçimde, finansal borçların geri satın alınması ya da yeniden finanse edilmesi ile bağlantılı kazanç ve kayıplar kâr ya da zararda muhasebeleştirilirken, özkaynağına dayalı finansal araçların geri satın alınması ya da yeniden finanse edilmesi özkaynaktan meydana gelen değişim olarak muhasebeleştirilir. Özkaynağına dayalı finansal aracın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler finansal tablolara yansıtılmaz.
37. İşletme, kendi özkaynağına dayalı finansal araçlarının ihracında ya da geri satın alımında genellikle çeşitli maliyetlere katlanır. Bu maliyetler, tescil ve diğer mevzuata dayalı ücretleri, yasal, mali ve diğer profesyonel danışmanlık ücretlerini, basım maliyetlerini ve damga vergilerini içerebilir. Özkaynak işlemlerinden kaynaklanan işlem maliyetleri, doğrudan bu işlemlerden dolayı katlanılan yani aksi halde katlanılmasına gerek olmayan ek maliyetler olduğu sürece, özkaynaktan indirim olarak muhasebeleştirilir. Bunun yanı sıra, vazgeçilen özkaynak işlemleriyle ilgili maliyetler gider olarak muhasebeleştirilir.
38. Bir bileşik finansal aracın ihracına ilişkin işlem maliyetleri, elde edilen tutarların ilgili araca dağıtım oranında araca ait borç ve özkaynak bileşenlerine dağıtılır. Birden fazla işlemle ilgili işlem maliyetleri (örneğin bazı hisse senetlerinin arz edilmesi işlemleri ile diğer bazı hisselerin borsaya kaydedilmesi işlemlerinin eş zamanlı olarak gerçekleştirilmesi ile ilgili maliyetler), makul ve benzer işlemlerle tutarlılık arz eden bir tahsis yöntemi esas alınmak suretiyle ilgili işlemlere dağıtılır.
39. Dönem içinde özkaynaktan indirim olarak muhasebeleştirilen işlem maliyetlerinin tutarı, TMS 1’e göre ayrıca açıklanır.
40. Gider olarak sınıflandırılmış temettüler, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda (veya tablolarında), diğer borçların faizleri ile birlikte veya ayrı bir kalem olarak gösterilebilir. Bu Standart hükümlerine ek olarak, faiz ve temettülerin kamuoyuna açıklanması konusunda TMS 1 ve TFRS 7 hükümleri de dikkate alınır. Bazı durumlarda, vergisel uygulamadaki farklılıklar nedeniyle faiz ve temettülerin kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda (veya tablolarında), ayrı ayrı kamuoyuna açıklanması tercih edilebilir. Vergi etkilerine ilişkin açıklamalar TMS 12 uyarınca yapılır.
41. Bir finansal borcun defter değerindeki değişikliklerden kaynaklanan kazanç ve kayıplar, nakit ya da başka bir finansal varlığın verilmesi karşılığında işletme aktifinde arta kalan bakiye üzerinde bir hak sağlayan araçlara ilişkin olmaları durumunda dahi, kâr ya da zararda gelir veya gider olarak muhasebeleştirilir (bakınız: Paragraf 18(b)). TMS 1’e göre, işletme, bu tür bir aracın yeniden ölçülmesinden kaynaklanan her türlü kazanç veya kaybı, işletmenin performansının açıklanması açısından önemli olması durumunda kapsamlı gelir tablosunda sunar.

Finansal varlık ve yükümlülüklerin netleştirilmesi (bakınız: UR38A-UR38F ve UR39 paragrafları)

42. Bir finansal varlık ve yükümlülüğün netleştirilerek net tutarın finansal durum tablosunda gösterilmesi yalnızca işletmenin;

- (a) Finansal tablolara alınan tutarları netleştirme konusunda yasal bir hakkının bulunması ve
- (b) Net esasa göre ödeme yapma ya da varlığı elde etme ve yükümlülüğü ödeme işlemlerini eş zamanlı olarak gerçekleştirme niyetinde olması

durumunda mümkün olabilir. İşletme, finansal tablo dışı bırakılma şartlarını taşımayan bir finansal varlığın devrini muhasebeleştirirken, devredilen varlığı ve buna ilişkin yükümlülükleri netleştiremez (bakınız: TFRS 9'un 3.2.22 paragrafı).

43. Bu Standart, finansal varlık ve borçların net esasa göre sunumunu, bu sunum esnasında iki ya da daha fazla sayıda farklı finansal aracın ödenmesinin işletmenin gelecekteki tahmini nakit akışını yansıtması durumunda zorunlu tutar. İşletmenin tek bir net tutarda ödeme yapma veya alma hakkı olduğunda ve işletme bu yönde hareket etme niyeti taşıdığına, tek bir finansal varlık ya da finansal borcu var demektir. Diğer durumlarda finansal varlıklar ve borçlar, işletmenin kaynak veya yükümlülüklerini gösterme nitelikleri dolayısıyla birbirlerinden ayrı olarak sunulur. Finansal tablolara yansıtılmış TFRS 7'nin 13A paragrafı kapsamındaki finansal araçlar için TFRS 7'nin 13B-13E paragrafları uyarınca açıklanması gerekli bilgiler açıklanır.
44. Muhasebeleştirilmiş bir finansal varlığın ve muhasebeleştirilmiş bir finansal borcun netleştirilmesi ve net tutarın sunulması, bir finansal varlığın veya finansal borcun finansal durum tablosu (*bilanço*) dışı bırakılması işleminden farklıdır. Mahsup işlemi, kazanç ya da kaybın muhasebeleştirilmesine neden olmamasına rağmen; finansal bir aracın finansal durum tablosu (*bilanço*) dışı bırakılması önceden muhasebeleştirilmiş kalemin finansal durum tablosundan (*bilançodan*) çıkarılmasının yanında, bir kazanç ya da kayıp muhasebeleştirilmesine yol açabilir.
45. Netleştirme hakkı, borçlunun alacaklıya olan borcunu ilgili alacaklıdan olan alacağıyla takas etme veya alacaklıdan olan alacağının tamamından ya da bir kısmından mahsup etme imkanı veren sözleşmeden veya başka bir sebepten kaynaklanan yasal bir haktır. Bazı istisnai durumlarda, her üç taraf arasında, borçlunun borcunu alacaklısından mahsup etmesine açıkça imkan veren bir anlaşma olması durumunda, borçlu üçüncü bir taraftan olan alacağını alacaklısından mahsup eder. Netleştirme yasal bir hak olduğu için bu hakkı düzenleyen kurallar ve tarafların ilişkilerine uygulanan kurallar, farklı mevzuatlara göre değişiklik gösterebilir ve tarafların arasındaki ilişkiyi düzenleyen kuralların dikkate alınması gerekebilir.
46. Finansal bir varlığı ve finansal bir borcu netleştirmenin yasal bir hak olması, finansal varlık ve finansal borca ilişkin hak ve yükümlülükler ile işletmenin maruz kaldığı kredi ve likidite riskini etkileyebilir. Ancak söz konusu hakkın varlığı, netleştirme işlemi için tek başına yeterli temel oluşturmaz. İşletmenin, hakkın uygulanması veya eş zamanlı olarak netleştirme yapılması yönünde niyetinin olmaması durumunda, gelecekteki nakit akışının zamanı ve tutarı etkilenmez. İşletmenin söz konusu hakkın uygulanması veya eş zamanlı netleştirme yapılması yönünde bir niyetinin bulunması durumunda, varlık ve borçların net esasa göre sunumu, gelecekte beklenen nakit akışının tutarını ve zamanını ve de anılan nakit akışının maruz kaldığı riskleri daha sağlıklı bir biçimde yansıtır. Taraflardan biri veya her ikisinin herhangi bir yasal hak olmaksızın sözleşmeyi net esasına göre yerine getirmeyi istemeleri, netleştirme hakkının tanınması için yeterli değildir; çünkü münferit finansal varlık ya da borca ait haklar ve yükümlülükler değişmeyecektir.
47. Belirli bir varlık ve borcun netleştirilmesiyle ilgili olarak bir işletmenin niyeti, işletmenin işe yönelik normal uygulamalarından, finansal piyasaların gereklerinden ve karşılıklı veya eş zamanlı netleştirme imkanlarını kısıtlayan diğer durumlardan etkilenebilir. Netleştirme hakkına sahip bir işletme, karşılıklı netleştirme veya eş zamanlı olarak varlıklarını elde/tahsil etme ve borçlarını ödeme niyetinde değilse, bu hakkın, işletmenin maruz kaldığı kredi riski üzerindeki etkileri, TFRS 7'nin 36 ncı Paragrafı uyarınca kamuoyuna açıklanır.
48. İki finansal araç, örneğin organize bir finansal piyasadaki takas odası işlemi veya birebir takas işlemi yoluyla eş zamanlı olarak ödenebilir. Bu gibi durumlarda nakit akımları tek bir net tutara eşittir ve maruz kalınan kredi ve likidite riski yoktur. Diğer durumlarda, işletme, tüm varlık tutarı kadar bir kredi riskine veya tüm finansal borç tutarı kadar bir likidite riskine maruz kalarak ayrı tutarlar ödemek ya da almak suretiyle her iki aracı birden yerine getirebilir. Bu gibi risk tutarları, kısa süreli bile olsa önem taşıyabilir. Dolayısıyla, sadece işlemlerin aynı anda olmaları halinde, finansal varlığın elde edilmesi ve finansal borcun ödenmesinin eş zamanlı olarak gerçekleştiği kabul edilir.

49. Aşağıda belirtilen durumlarda, genellikle, Paragraf 42’de yer alan koşullar yerine getirilmemiş olur ve netleştirme yapılması genellikle uygun olmaz;
- (a) Birçok farklı finansal aracın, tek bir finansal aracın özelliklerini taşıyacak şekilde kullanılması (sentetik türev ürün);
 - (b) Aynı temel riske maruz (örneğin bir forward sözleşme portföyüne ya da başka bir türev araç portföyüne dahil bulunan varlık ve borçlar) fakat farklı taraflar içeren finansal araçlardan doğan finansal varlık ve borçlar;
 - (c) Rücu edilemeyen finansal borçlar için, finansal veya diğer varlıkların teminat olarak verilmesi;
 - (d) Borcun ödenmesinde alacaklı tarafından geçerli kabul edilmeksizin, finansal varlıkların bir yükümlülüğün ifası amacıyla borçlu tarafından bir yed-i emine tevdi edilmesi (örneğin, geri satın alma/itfa fonuna ilişkin anlaşmalar);
 - (e) Zarara yol açan olaylar nedeniyle ortaya çıkan yükümlülüklerin tazmininin bir sigorta sözleşmesi aracılığıyla üçüncü bir taraftan talep edilmesi.
50. Tek bir tarafla birden çok finansal araç işlemi gerçekleştiren bir işletme, karşı taraf ile karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkan veren bir anlaşmaya girebilir. Bu tür bir anlaşma, anlaşma kapsamındaki tüm finansal araçların, herhangi bir sözleşmenin, sözleşmeye ilişkin temerrüde düşülmesi ya da iptal olması halinde, tek seferde net olarak ödenmesine imkan verir. Bu düzenlemeler, genellikle, finansal kuruluşlar tarafından, iflas veya karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getirmesini engelleyen diğer durumlardan kaynaklanan zararlardan korunmak için kullanılır. Karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkan veren anlaşma; genellikle, özel bir temerrüt halinde veya normal koşullarda ortaya çıkması beklenmeyen durumlar sonrasında işlerlik kazanan ve finansal bir varlığın ya da borcun tahsil edilmesini veya ödenmesini etkileyen bir mahsup hakkı yaratır. Karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkan veren anlaşma, Paragraf 42’de yer alan koşulların ikisi de sağlanmadığı takdirde netleştirme için temel oluşturmaz. Karşılıklı işlemlerin netleştirilmesine imkan veren anlaşmaya konu olan finansal varlık ve borçlar netleştirilmemiş ise, bu anlaşmanın işletmenin kredi riskine olan etkisi TFRS 7’nin 36 ncı Paragrafı uyarınca kamuoyuna açıklanır.

Açıklama

51-95. “-”

Yürürlük tarihi

96. Bu Standart, 1 Ocak 2005 tarihinden sonra başlayan yıllık dönemler için uygulanacak olup, anılan tarihten önce uygulanması teşvik edilir. İşletme, Mart 2004 tarihinde yayımlanan değişiklikleri de içeren TMS 39 Standardını (...) uygulamadığı sürece, 1 Ocak 2005 tarihinden önce başlayan yıllık dönemler için bu Standardı uygulayamaz. İşletmenin bu Standardı 1 Ocak 2005 tarihinden önce başlayan bir dönemde uygulaması durumunda, anılan durum kamuoyuna açıklanır.
- 96A. “-”
- 96B. TMS 32’ye ilişkin olarak Aralık 2008’de yapılan değişiklikler, kapsama ilişkin sınırlı düzeyde bir istisna getirmektedir; buna bağlı olarak işletme, söz konusu istisnayı kıyaslama yoluyla uygulamamalıdır.
- 96C. Bu istisna uyarınca finansal araçların sınıflandırılması, söz konusu araçların TMS 1, TMS 32, TMS 39, TFRS 7 ve TFRS 9 uyarınca muhasebeleştirilmesi ile sınırlıdır. Finansal araç, başka bir Standart veya Yorum uyarınca, örneğin TFRS 2, özkaynak aracı olarak dikkate alınmaz.
97. Bu Standart geriye dönük olarak uygulanır.
- 97A. “-”
- 97B. TFRS 3 (2008 yılında yayımlanan) 4(c) Paragrafını yürürlükten kaldırmıştır. Bu değişiklik 30/06/2009 tarihinden sonra başlayan yıllık dönemlerde uygulanır. TFRS 3’ün (2008 yılında yayımlanan) daha önceki bir dönemde uygulanması durumunda, söz konusu değişiklik de aynı dönemde uygulanır. Ancak, bu değişiklik, birleşme tarihi TFRS 3’ün (2008 yılında yayımlanan) uygulanmasından önce olan işletme birleşmelerinden kaynaklanan koşullu bedele uygulanmaz. Bunun yerine, böyle bir bedel TFRS 3’ün (Ağustos 2010’da değiştirilen) 65A-65E Paragrafları uyarınca muhasebeleştirilir.

- 97C. TMS 32'ye ilişkin olarak Aralık 2008'de yapılan değişiklikleri uygularken, işletmenin, sadece tasfiye durumunda net varlıklarından oransal bir payı diğer tarafa verme yükümlülüğü getiren bileşik bir finansal aracı ayrı ayrı borç ve özkaynak bileşenlerine bölmesi gerekmektedir. Borç bileşeninin geri ödenmiş olması durumunda, TMS 32'ye ilişkin söz konusu değişikliklerin geriye dönük uygulanması, özkaynağın iki kısma ayrılmış olmasını sağlayacaktır. İlk kısım, dağıtılmamış kârlarda yer alacak ve borç bileşeninin üzerine eklenen birikimli faizi gösterecektir. Diğer kısım ise esas özkaynak kısmını temsil edecektir. Buna bağlı olarak, değişikliklerin uygulandığı tarihte borç bileşeninin geri ödenmiş olması durumunda, işletmenin söz konusu ayrımı yapma zorunluluğu bulunmamaktadır.
- 97D. “-”
- 97E. “-”
- 97F. [Silinmiştir]
- 97G. “-”
- 97H. [Silinmiştir]
- 97I. Ekim 2011'de yayımlanan TFRS 10 ve TFRS 11 *Müşterek Anlaşmalar* Standardı tarafından 4(a) ve UR29 paragrafları değiştirilmiştir. TFRS 10 ve TFRS 11 uygulandığında, söz konusu değişiklikler de uygulanır.
- 97J. TFRS 13, 11 inci paragrafta yer alan gerçeğe uygun değer tanımı, 23 üncü paragrafı ve UR31 paragrafını değiştirmiştir. Söz konusu değişiklikler TFRS 13 uygulandığında uygulanırlar.
- 97K. Diğer kapsamlı gelir kalemlerinin sunumuna ilişkin TMS 1'de yapılan değişiklikler ile 40 ıncı Paragraf değiştirilmiştir. TMS 1'de yapılan bu değişiklikler uygulandığında, TMS 32'de yapılan söz konusu değişiklik de uygulanır.
- 97L. TMS 32'de yapılan *Finansal Varlıkların ve Finansal Borçların Netleştirilmesi* değişikliğiyle UR38 Paragrafı silinmiş ve UR38A-UR38F Paragrafları eklenmiştir. Bu değişiklik 1 Ocak 2014 tarihinde veya sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemlerinde uygulanır. Bu değişiklik geriye dönük olarak uygulanır. Erken uygulamaya izin verilmektedir. Söz konusu değişikliğin erken uygulanması durumunda, bu husus dipnotlarda açıklanır ve TFRS 7'de yapılan *Açıklamalar - Finansal Varlıkların ve Finansal Borçların Netleştirilmesi* değişikliği uyarınca gereken açıklamalar yapılır.
- 97M. *Açıklamalar - Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin Netleştirilmesi* (TFRS 7'ye ilişkin değişiklikler), TFRS 7'nin 13A paragrafı kapsamında olan ve finansal tablolara alınan finansal varlıklara ilişkin olarak TFRS 7'nin 13B-13E paragrafları uyarınca işletmenin açıklama yapmasını gerektiren 43'üncü paragrafı değiştirmiştir. Bu değişiklik 1 Ocak 2013'te veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde ve söz konusu yıllık dönemlerde yer alan ara dönemlerde uygulanır. Bu değişiklik uyarınca yapılması gereken açıklamalar geriye dönük olarak sunulur.
- 97N. *2009-2011 Dönemindeki Yıllık İyileştirmeler* değişikliğiyle 35, 37 ve 39'uncü paragraflar değiştirilmiş, 35A paragrafı eklenmiştir. Bu değişiklik TMS 8 *Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar* uyarınca geriye dönük olarak 1 Ocak 2013'te veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilir. Erken uygulama durumunda, bu husus dipnotlarda açıklanır.
- 97O. *Yatırım İşletmeleri* (TFRS 10, TFRS 12 ve TMS 27'ye ilişkin değişiklikler) değişikliğiyle 4'üncü paragraf değiştirilmiştir. Bu değişiklikler 1 Ocak 2014'te veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygulanır. Erken uygulamaya izin verilir. Erken uygulama durumunda, *Yatırım İşletmeleri* değişikliğiyle yapılan tüm değişiklikler de aynı zamanda uygulanır.
- 97P. [Silinmiştir]
- 97Q. TFRS 15 *Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat*, UR21 paragrafını değiştirmiştir. TFRS 15 uygulandığında söz konusu değişiklik de uygulanır.
- 97R. TFRS 9 (2017 Sürümü) 3, 4, 8, 12, 23, 31, 42, 96C, UR2 ve UR30 paragraflarını değiştirmiş ve 97F, 97H ve 97P paragraflarını silmiştir. İşletme TFRS 9'u uyguladığında bu değişiklikleri de uygular.

Diğer bildirimlerin iptali

98. “-”

99. “_”

100. “_”

Ek

Uygulama Rehberi

TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum

Bu Ek, Standardın ayrılmaz bir parçasıdır.

UR1. Bu Uygulama Rehberi, Standardın belirli yönlerinin uygulanmasına ilişkin açıklamalarda bulunur.

UR2. Bu Standart, finansal araçların finansal tablolara alınmasını veya ölçümünü ele almaz. Finansal varlıkların ve yükümlülüklerin finansal tablolara alınması ve ölçümüne ilişkin hükümler TFRS 9'da yer alır.

Tanımlar (Paragraf 11-14)

Finansal varlıklar ve finansal borçlar

UR3. Para (nakit) bir finansal varlıktır; çünkü bir değişim aracını temsil eder ve dolayısıyla bütün işlemlerin ölçülmesi ve finansal tablolara yansıtılmasında esas teşkil eder. Bir banka ya da benzeri bir finansal kuruluş nezdindeki nakit mevduat bir finansal varlıktır, çünkü sahibine, sözleşmeden doğan, kuruluştan nakit çekme veya bakiyesine karşılık kredi veren lehine bir finansal borcun ödenmesinde kullanılacak çek veya benzer bir araç keşide etme hakkını temsil eder.

UR4. Gelecekte sözleşmeden doğan nakit alma hakkını temsil eden finansal varlıklar ile gelecekte sözleşmeye bağlı nakit ödeme yükümlülüğünü temsil eden finansal borçların bilinen örnekleri şunlardır:

- (a) Ticari alacaklar ve borçlar;
- (b) Alacak ve borç senetleri;
- (c) Kredi alacak ve borçları ve
- (d) Alacak ve borç tahvilleri.

Her durumda, bir tarafın sözleşmeden doğan nakit alma hakkı (veya ödeme yükümlülüğü) diğer tarafın buna karşılık gelen ödeme yükümlülüğü (veya alma hakkı) ile eşleştirilir.

UR5. Finansal aracın diğer bir çeşidi, nakit dışındaki bir finansal varlığın elde edilecek veya vazgeçilecek ekonomik fayda olarak kararlaştırıldığı araçlardır. Örneğin, devlet tahvili olarak ödenecek bir borç senedi, hamiline, sözleşmeye bağlı olarak nakit değil devlet tahvili alma hakkı verir. Senedi düzenleyene ise sözleşmeye bağlı olarak nakit değil devlet tahvili verme yükümlülüğü doğurur. Tahviller finansal varlıklardır; çünkü tahvili çıkaran devletin nakit ödeme yükümlülüğünü temsil ederler. Bu nedenle senet, senet hamilinin finansal varlığı, senedi düzenleyenin ise finansal borcudur.

UR6. Daimi borçlanma araçları (daimi bonolar, tahviller ve sermaye senetleri gibi) genellikle hamiline sözleşmeden doğan, belirsiz bir gelecekte sabit tarihlerde faiz ödemeleri elde etme hakkı sağlar. Bu hak; anaparayı geri alma hakkını ya hiç içermez ya da anaparayı geri almayı mümkün kılmayan veya ancak çok uzak bir gelecekte gerçekleşebilir hale getiren koşulları içerir. Örneğin, işletme, 1000 TL² tutarında anaparaya uygulanacak %8 faiz oranı üzerinden hesaplanan daimi yıllık ödemelerde bulunmayı zorunlu kılan bir finansal araç ihraç edebilir. İlgili araç ihraç edildiğinde %8'in piyasa faiz oranı olduğunun varsayılması durumunda, ihraççı, ilk muhasebeleştirildiğinde gerçeğe uygun değeri (bugünkü değer) 1000 TL olan gelecekteki faiz ödemelerine ilişkin sözleşmeden doğan bir yükümlülük üstlenir. Anılan finansal aracın hamili ve ihraççısı, sırasıyla, bir finansal varlık ve finansal borca sahiptir.

UR7. Finansal araçların alınmasına, verilmesine veya değiştirilmesine ilişkin sözleşmeden doğan hak ya da sözleşmeye dayalı yükümlülüğün kendisi bir finansal araçtır. Sözleşmeden doğan haklar veya sözleşmeye dayalı yükümlülükler zinciri, sonucunda bir nakit elde edilmesine veya ödemesine ya da özkaynağa dayalı bir finansal araç edinilmesine veya ihraç edilmesine neden olması durumunda finansal araç tanımına uyar.

² Bu Rehberde yer alan parasal tutarlar "TL" olarak ifade edilmiştir.

- UR8. Sözleşmeden doğan bir hakkın kullanılması veya sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğün yerine getirilmesi kesin olabilir veya gelecekte koşullu bir olayın meydana gelmesine bağlı olabilir. Örneğin bir finansal teminat, borç alanın yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda borç verenin garantörden nakit almasını sağlayan sözleşmeden doğan bir haktır ve aynı şekilde garantörün, borç verene ödeme yapmak için sözleşmeye bağlı bir yükümlülüğüdür. Borç verenin hakkını kullanması ve garantörün yükümlülüğünü yerine getirmesi koşulu, borçlunun yükümlülüğünü yerine getirmemesi gibi gelecekteki bir olaya bağlı olsa da, sözleşmeden doğan hak ve yükümlülük geçmişteki bir işlemde veya olaydan (garantinin üstlenilmesi) dolayı mevcuttur. Her zaman finansal tablolarda gösterilmeler bile, koşullu hak ve yükümlülükler finansal varlık ve finansal borç tanımına uyarlar. Sözü edilen koşullu hak ve yükümlülüklerden bazıları TFRS 4 kapsamındaki sigorta sözleşmeleri olabilir.
- UR9. “TMS 17 Kiralama İşlemleri” Standardına göre finansal kiralama işlemi, esas olarak, kiraya verene bir kredi sözleşmesinde olduğu gibi anapara ve faiz ödemelerinin bileşiminden oluşan bir ödemeler serisini elde etmeye ilişkin bir hak, buna karşılık kiracıya ise söz konusu ödemelerde bulunma yükümlülüğü veren bir işlem olarak nitelendirilir. Kiraya veren, kiraladığı finansal kiralama konusu varlığın kendisini değil finansal kiralama sözleşmesinde yer alan alacak tutarındaki yatırımını muhasebeleştirir. Diğer yandan faaliyet kiralaması esasen, kiraya verenin, herhangi bir hizmet karşılığında yapılan ücret ödemesine benzer şekilde, ödenen tutar karşılığında gelecekte bir varlığın kullanımını sağlamayı taahhüt ettiği, tamamlanmamış bir sözleşme olarak kabul edilir. Kiraya veren, sözleşmede yer alan gelecekteki alacak tutarının yerine kiralama konusu varlıkları muhasebeleştirmeye devam eder. Dolayısıyla finansal kiralama bir finansal araç olarak kabul edilirken, faaliyet kiralaması bir finansal araç olarak kabul edilmez (halihazırda muaccel hale gelmiş ve ödenecek olan taksitler hariç).
- UR10. Maddi varlıklar (stoklar ve maddi duran varlıklar gibi), kiralama konusu varlıklar ve maddi olmayan duran varlıklar (patentler ve ticari markalar gibi) finansal varlık değildirler. Söz konusu maddi varlıkların ve maddi olmayan duran varlıkların kontrolü, bir nakit girişi sağlamaya veya başka bir finansal varlık elde etmeye imkan yaratır; fakat nakit veya başka bir finansal varlık elde etmeye yönelik mevcut bir hak sağlamaz.
- UR11. Gelecekte sağlayacağı ekonomik fayda, nakit veya başka bir finansal varlık elde etme hakkı yerine hizmet veya mal alımı olan varlıklar (peşin ödenmiş giderler gibi) finansal varlık değildir. Benzer şekilde, ertelenmiş gelir ve teminat yükümlülükleri gibi kalemler de finansal borç değildir. Bunun nedeni, söz konusu yükümlülüklerle ilişkin ekonomik faydaların, nakit veya başka bir finansal varlığın ödenmesine ilişkin sözleşmeden doğan bir yükümlülük olarak değil, mal veya hizmet verilmesi şeklinde işletmeden çıkmasıdır.
- UR12. Sözleşmeye bağlı olmayan varlık ve yükümlülükler (devlet tarafından konulan yasal zorunlulukların bir sonucu olarak ortaya çıkan gelir vergileri gibi) finansal varlık veya finansal borç değildir. Gelir vergilerine ilişkin muhasebe işlemleri “TMS 12 Gelir Vergileri” Standardı kapsamındadır. “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardında tanımlanan zımni kabulden doğan yükümlülükler de sözleşmeden doğmazlar ve finansal borç değildirler.

Özkaynağa dayalı finansal araçlar

- UR13. Özkaynağa dayalı finansal araçlara örnek olarak; satılmayan adi hisse senetleri, bazı satın opsiyonu bulunan finansal araçlar (bakınız 16A – 16B Paragrafları), sadece tasfiye durumunda işletmenin net varlıklarından oransal bir payı diğer tarafa verme yükümlülüğü getiren bazı finansal araçlar (bakınız 16C – 16D Paragrafları), imtiyazlı hisse senetleri (bakınız: Paragraf UR 25 ve UR 26), hisse alım hakkı veren finansal araçlar, veya bir finansal varlık veya sabit tutarda bir nakit karşılığında, bir işletmenin ihraç ettiği sabit sayıdaki satılmayan adi hisse senedine alım için başvurmak veya satın almak konusunda hamiline imkan veren yazılı alım opsiyonları gösterilebilir. İşletmenin, sabit tutarda bir nakit veya finansal varlık karşılığında belirli miktarda özkaynağına dayalı finansal araç satın alma veya ihraç etme yükümlülüğü, anılan işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçtır (22A Paragrafında belirtilenler hariç). Bununla birlikte, bu tür bir sözleşmenin işletme için nakit veya başka bir finansal varlık verme yükümlülüğünü içermesi durumunda (16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca özkaynak olarak sınıflandırılan bir sözleşme haricinde), anılan sözleşme geri satın alınan tutarın bugünkü değerine ilişkin bir borç da yaratır (bakınız: Paragraf UR 27 (a)). Satılmayan adi hisse senedi ihraç eden bir işletme, dağıtım yapmak için resmi olarak harekete

geçtiğinde bir yükümlülük üstlenir ve hissedarlara karşı buna uygun olarak davranması kanunen zorunlu hale gelir. Bu durum temettü dağıtımında bulunulacağından duyurulmasından sonra veya işletmenin tasfiye edilip borçlarının ödenmesinden sonra kalan aktiflerin ortaklara dağıtılabilir olması durumunda geçerli olabilir.

UR14. İşletmeye sabit tutarda bir nakit veya başka bir finansal varlık karşılığında belirli miktarda özkaynağına dayalı finansal aracı yeniden edinme hakkı veren satın alınmış bir alım opsiyonu veya benzer diğer bir sözleşme, işletme için bir finansal varlık değildir (22A Paragrafında belirtilenler hariç). Bu tür bir sözleşme için ödenen tutar özkaynaktan düşülür.

Diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen finansal araçlar sınıfı (16A(b) ve 16C(b) Paragrafları)

UR14A. 16A ve 16C Paragraflarının özelliklerinden biri, finansal aracın diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir finansal araç sınıfında yer almasıdır.

UR14B. Bir finansal aracın alt sınıfa ait olup olmadığını belirlerken işletme, söz konusu finansal araca ilişkin olarak tasfiye durumunda ortaya çıkacak alacak hakkını, anılan finansal aracın sınıflandırıldığı tarihte tasfiye olacağı gibi değerlendirir. İşletme, ilgili durumlarda bir değişiklik olması durumunda, sınıflandırmayı yeniden gözden geçirir. Örneğin; işletmenin başka bir finansal aracı ihraç ya da itfa etmesi durumunda, bu husus, söz konusu finansal aracın diğer tüm finansal araç sınıflarından sonra gelen bir finansal araç sınıfında yer alıp almaması hususunu etkileyebilir.

UR14C. İşletmenin tasfiyesi durumunda imtiyazlı bir hakka sahip finansal araç, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkına sahip bir finansal araç değildir. Örneğin, işletmenin net varlıklarından oransal bir pay alma hakkına sahip alt sınıfta yer alan diğer finansal araçlar tasfiye durumunda imtiyazlı bir hakka sahip değil iken, tasfiye durumunda işletmenin net varlıklarındaki payına ek olarak hamiline sabit bir temettü getirisi sağlayan finansal araç, tasfiyede imtiyazlı bir hakka sahiptir.

UR14D. İşletmenin yalnızca tek bir sınıf finansal aracının bulunması durumunda, söz konusu sınıf, diğer bütün finansal araç sınıflarından sonra geliyormuş gibi değerlendirilir.

Finansal aracın ömrü boyunca finansal araca atfedilebilir toplam beklenen nakit akışları (16A(e) Paragrafı)

UR14E. Finansal aracın ömrü boyunca finansal araca ilişkin toplam beklenen nakit akışları; önemli ölçüde işletmenin kârına veya zararına, muhasebeleştirilmiş net varlıklarındaki değişime veya finansal aracın ömrü boyunca muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net varlıklarının gerçeğe uygun değerindeki değişikliğe dayandırılmalıdır. Kâr veya zarar ile muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişim, ilgili TFRS'ler uyarınca hesaplanmalıdır.

Finansal araç hamilinin, işletmenin sahibi sıfatı dışında dahil olduğu işlemler (16A ve 16C Paragrafları)

UR14F. Satım opsiyonu bulunan bir finansal aracın veya işletmeye sadece tasfiye durumunda net varlıklarından oransal bir payı diğer tarafa verme yükümlülüğü getiren bir finansal aracın hamili işletmenin sahibi dışında bir sıfatla işletme ile işlemlerde bulunabilir. Örneğin, finansal aracın hamili aynı zamanda işletmenin bir çalışanı olabilir. Finansal aracın 16A veya 16C Paragrafları uyarınca özkaynak olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmaması gerektiği değerlendirilirken, yalnızca, aynı zamanda işletmenin de sahibi olan finansal araç hamilinin elinde bulundurduğu söz konusu araca ilişkin nakit akışları ve sözleşme kayıt ve şartları dikkate alınır.

UR14G. Bu konuya ilişkin bir örnek olarak, sınırlı ve sınırsız sorumlu ortaklara sahip limited şirket gösterilebilir. Sınırsız sorumlu ortaklardan bazıları işletmeye garanti verebilir ve bu garanti karşılığında kendilerine ödeme yapılabilir. Bu tür durumlarda, söz konusu garanti ve garantiye ilişkin nakit akışları, işletmenin sahibi sıfatındaki değil, garantör sıfatındaki finansal araç hamillerine ilişkindir. Buna bağlı olarak, bu tür bir garanti ve garantiye ilişkin nakit akışları; sınırsız sorumlu ortakların sınırlı sorumlu ortakların altında yer aldığı şeklinde bir izlenim uyandırmayacak ve limited şirket ile kolektif şirket finansal araçlarının sözleşme şartlarının aynı olup olmadığı değerlendirilirken göz ardı edilecektir.

UR14H. Konuya ilişkin başka bir örnek olarak, içinde bulunulan yılda ve geçmiş yıllar boyunca sunulan hizmetler veya yapılan işler temelinde kâr veya zararı finansal araç sahiplerine dağıtan kâr veya zarar

paylaşımı anlaşmaları gösterilebilir. Bu tür anlaşmalar, finansal araç hamillerinin işletme sahibi sıfatında olmadıkları işlemlerdir ve 16A veya 16C Paragraflarında belirtilen özelliklerin değerlendirilmesinde dikkate alınmamalıdır. Bununla birlikte, aynı sınıfta yer alan finansal araçlara kıyasla, kâr veya zararı, finansal araç hamillerinin elinde bulunan söz konusu araçların nominal tutarlarına dayalı olarak dağıtan kâr veya zarar paylaşımı anlaşmaları, işletme sahibi sıfatındaki finansal araç hamilleri ile yapılan işlemler niteliğindedir ve 16A veya 16C Paragraflarında belirtilen özellikler değerlendirilirken dikkate alınmalıdır.

UR14I. Finansal aracın sahibi (işletmenin sahibi niteliğinde bulunmayan) ile ihraççı işletme arasındaki bir işleme ilişkin nakit akışları, sözleşme hükümleri ve şartları; finansal olmayan araç sahibi ile ihraççı işletme arasındaki olası eşdeğer işlemlerle benzerlik göstermelidir.

Finansal araç sahiplerinin kalan getirilerini büyük ölçüde sınırlayan veya sabitleyen toplam nakit akışlarına ilişkin sözleşme veya diğer finansal araç sınıfına girmeyen araçlar (16B ve 16D Paragrafları)

UR14J. 16A veya 16C Paragraflarında yer alan koşulları karşılamadığı takdirde, bir finansal aracın özkaynak olarak sınıflandırılmasının şartı, işletmenin (a) toplam nakit akışları önemli ölçüde kâr veya zarara, muhasebeleştirilmiş net varlıklardaki değişime veya muhasebeleştirilmiş olup olmamasına bakılmaksızın net varlıkların gerçeğe uygun değerindeki değişime bağlı olan ve (b) kalan getirinin büyük ölçüde sabitlenmesi veya sınırlandırılması etkisi bulunan bir başka finansal aracının veya sözleşmesinin bulunmamasıdır. Üçüncü kişilerle normal ticari ilişkilerde bulunulması durumunda aşağıdaki özellikleri haiz finansal araçların, 16A veya 16C Paragraflarında belirtilen şartları sağlamamış olsalar bile, özkaynak olarak sınıflandırılmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır.

- (a) Büyük ölçüde işletmenin belirli varlıklarına dayanan toplam nakit akışlarına sahip finansal araçlar.
- (b) Gelirin belirli bir yüzdesine dayalı toplam nakit akışlarına sahip finansal araçlar.
- (c) İşletmeye verdikleri hizmetlerden dolayı personelin ödüllendirilmesi için düzenlenen sözleşmeler.
- (d) Sağlanan mal ve hizmetler için kârın önemsiz sayılabilecek bir yüzdesinin ödenmesini gerektiren sözleşmeler.

Türev finansal araçlar

UR15. Finansal araçlar, asıl araçlar (alacaklar, borçlar ve hisse senedine dayalı finansal araçlar gibi) ile türev finansal araçları (finansal opsiyonlar, vadeli işlem sözleşmeleri-futures sözleşmeler ve forward sözleşmeler, vadeli faiz oranı takasları ve döviz takasları gibi) içerir. Türev finansal araçlar, finansal araç tanımına uyar ve dolayısıyla bu Standart kapsamında yer alır.

UR16. Türev finansal araçlar, aracın tarafları arasında üzerine yazıldığı asıl finansal aracın bir veya daha fazla finansal riskini nakletme etkisine sahip hak ve yükümlülükler yaratır. Başlangıçta türev finansal araçlar bir tarafa, potansiyel olarak lehte koşullarda, finansal varlık veya borçların karşı tarafla sözleşmeye dayalı olarak el değiştirme hakkını veya potansiyel olarak aleyhte koşullarda, finansal varlık veya borçların karşı tarafla sözleşmeye dayalı olarak el değiştirme yükümlülüğünü verir. Ancak, genellikle³ söz konusu hak ve yükümlülükler sözleşmenin başında üzerine yazıldığı asıl finansal aracın devrine yol açmadığı gibi bu devrin mutlaka sözleşmenin vadesinde olmasını da gerektirmez. Bazı araçlar hem takas yapma hakkını hem de takas yapma yükümlülüğünü içerir. Takasın koşulları, türev aracın oluşumunda belirlendiğinden finansal piyasalarda fiyatlar değiştikçe bu koşullar lehte veya aleyhte olabilir.

UR17. Finansal varlık veya borçların takasına dayalı bir satım veya alım opsiyonu (yani işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçları dışındaki finansal araçlar) opsiyon sahibine sözleşmenin üzerine yazıldığı finansal aracın gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden kaynaklanan muhtemel gelecek ekonomik faydayı elde etme hakkı verir. Bunun tersine, opsiyonu yazan, ilerideki potansiyel ekonomik yarardan feragat etme yükümlülüğünü veya üzerine yazıldığı finansal aracın gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden doğan ekonomik yararların potansiyel kaybına katlanmayı kabul eder. Opsiyon hamilinin sözleşmeye dayalı haklarıyla opsiyonu yazanın sözleşmeye dayalı yükümlülükleri,

³ Bu durum türev ürünlerin tamamı için değil ancak çoğunluğu için böyledir; örneğin farklı para birimlerine ilişkin bazı vadeli faiz oranı swaplarında anapara başlangıçta el değiştirir (ve vadesi geldiğinde yeniden el değiştirir).

sırasıyla, finansal varlık ve finansal borcun tanımına karşılık gelir. Bir opsiyon sözleşmesinin üzerine yazıldığı finansal araç, diğer işletmelerdeki hisseler ve faizli araçlar da dahil olmak üzere her türlü finansal varlık olabilir. Opsiyon, opsiyon yazıcısının bir finansal varlık devretmesi yerine bir borçlanma aracı ihraç etmesini gerektirebilir; fakat opsiyonun kullanılması halinde opsiyonun üzerine yazılı olduğu araç opsiyon hamilinin bir finansal varlığı haline gelecektir. Opsiyon hamilinin potansiyel olarak lehte koşullarda finansal varlıkları takas hakkı ve opsiyonu yazanın potansiyel olarak aleyhte koşullarda finansal varlığı takas etme yükümlülüğü, opsiyonun kullanılmasıyla takas edilen opsiyonun üzerine yazıldığı finansal varlıktan bağımsızdır. Opsiyon hamilinin hakkı ve opsiyonu yazanın yükümlülüğü opsiyonun kullanıp kullanmama olasılığından etkilenmez.

UR18. Türev finansal araçların bir diğer örneği; altı ay vadeli ve bir tarafın (satın alan) 1.000.000 TL nominal tutarlı sabit faizli devlet tahvili karşılığında 1.000.000 TL nakit vermeyi taahhüt ettiği; diğer tarafın (satıcı) ise 1.000.000 TL nakit karşılığında 1.000.000 TL nominal tutarlı sabit faizli devlet tahvili vermeyi taahhüt ettiği bir forward sözleşmesidir. Altı ay süresince iki tarafın da finansal araçların takası için sözleşmeye dayalı hak ve yükümlülükleri vardır. Devlet tahvillerinin piyasa fiyatının 1.000.000 TL'nin üzerine çıkması durumunda, söz konusu durum satıcının aleyhine alıcının ise lehine olacaktır; piyasa fiyatının 1.000.000 TL'nin altına düşmesi durumunda ise, bunun tersi olacaktır. Alıcının, elde tutulan alım opsiyonundaki hakka benzer sözleşmeye dayalı bir hakkı (bir finansal varlığı) ve yazılan satım opsiyonundaki yükümlülüğe benzer sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğü (bir finansal borcu) vardır. Satıcının ise elde tutulan satım opsiyonundaki hakka benzer sözleşmeye dayalı bir hakkı (bir finansal varlığı) ve yazılan alım opsiyonundaki yükümlülüğe benzer sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğü (bir finansal borcu) vardır. Opsiyonlarda olduğu gibi söz konusu sözleşmeye dayalı hak ve yükümlülükler üzerlerine yazıldıkları finansal araçlardan (takas edilecek tahvil ve nakit) ayrı ve bağımsız olarak finansal varlık ve finansal borç meydana getirirler. Bir opsiyon sözleşmesindeki yükümlülüğün yerine getirilmesi, sadece opsiyon hamilinin opsiyonu kullanmayı tercih etmesiyle gerçekleşirken; bir forward sözleşmesinin tarafları işlemi kararlaştırılan zamanda yerine getirme yükümlülüğü taşırlar.

UR19. Vadeli faiz oranı ve döviz swapları, faiz oranı tavanları, oran makasları (collars) ve taban oranlar, kredi taahhütleri, bono ihraç imkanları ve akreditifler de dahil olmak üzere, birçok diğer türev araç gelecekteki bir takas işlemi için bir hak veya yükümlülük içerir. Bir vadeli faiz oranı swap sözleşmesi, birisi değişken diğeri sabit faiz oranlarını referans alan gelecekteki bir dizi nakit değişimlerini gerçekleştirmek için tarafların anlaştığı bir forward sözleşmesi türü gibi görülebilir. Futures sözleşmeler, esas farkları sözleşmelerin Standart olması ve bir pazarda alınıp satılmaları olmak üzere forward sözleşmelerinin bir diğer türüdür.

Finansal olmayan kalemlerin alım satımına ilişkin sözleşmeler (Paragraf 8–10)

UR20. Finansal olmayan kalemlerin alım satımına ilişkin sözleşmeler finansal araç tanımına uymaz; çünkü taraflardan birinin finansal olmayan bir varlık veya hizmet alınmasına yönelik sözleşmeye dayalı hakkı ile karşı tarafın buna tekabül eden borcu, taraflardan hiçbirine bir finansal varlığın alınması, verilmesi veya takasına ilişkin mevcut bir hak veya yükümlülük doğurmaz. Örneğin, sadece finansal olmayan bir varlığın alınmasına veya verilmesine dayanan sözleşmeler (örneğin gümüş üzerine yazılı opsiyon, futures veya forward sözleşmeleri) finansal araç değildir. Birçok ticari mal sözleşmesi bu türdendir. Bazıları standart yapıdadır ve tıpkı bazı türev finansal araçlar gibi organize pazarlarda alınıp satılırlar. Örneğin, bir ticari mal vadeli işlem (futures) sözleşmesi hemen nakit karşılığı alınıp satılabilir, çünkü bir pazarda alınıp satılmak üzere kayıtlıdır ve birçok kez el değiştirebilir. Ancak sözleşmeyi alıp satan taraflar esasen sözleşmenin üzerine yazıldığı ticari malı alıp satmaktadır. Bir mal sözleşmesinin nakit karşılığında alınıp satılabilmesi, anılan sözleşmenin alım satım kolaylığı, malın alım ya da satımına ilişkin yükümlülüğün nakit olarak yerine getirilmesine ilişkin pazarlık imkanının olması, sözleşmenin ana özelliğini bir finansal araç meydana getirecek biçimde değiştirmez. Öte yandan, net tutar üzerinden veya finansal araçların takası şeklinde ödenebilen ya da içerisindeki finansal olmayan kalemin halihazırda nakde dönüştürülebildiği bazı finansal olmayan kalem alım satım sözleşmeleri sanki finansal araçlar gibi bu Standart kapsamında yer alırlar (bakınız: Paragraf 8).

UR21. TFRS 15 *Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat*'ın öngördüğü durumlar hariç, maddi varlıkların alınmasını veya teslimini içeren bir sözleşme, anılan varlıkların devredildiği tarihin ötesine ertelenmiş bir ödeme olmadıkça, bir tarafın finansal varlığı ve diğer tarafın finansal borcu sayılmaz. Ticari krediyle yapılan mal alım satımında da durum bu şekildedir.

UR22. Bazı sözleşmeler ticari mala bağlıdır; ancak bir malın fiziki olarak alınması veya teslimi yoluyla yerine getirilmezler. Söz konusu sözleşmeler, sözleşmedeki bir formüle göre belirlenen nakit ödemeler yoluyla yerine getirilirler. Örneğin, bir tahvilin anapara tutarı, petrolün tahvilin vade tarihindeki piyasa fiyatı ile sabit bir petrol miktarının çarpımı ile hesaplanabilir. İlgili anapara tutarı bir ticari mal fiyatına endekslenmiştir; fakat ödeme sadece nakit şeklinde olur. Böyle bir sözleşme bir finansal araçtır.

UR23. Finansal araç tanımı, finansal varlık veya finansal borç doğuran sözleşmelere ek olarak, finansal olmayan bir varlık veya finansal olmayan bir borç doğuran sözleşmeleri de kapsar. Bu tür finansal araçlar genellikle bir tarafa finansal bir varlığı finansal olmayan bir varlıkla takas etme opsiyonu verir. Örneğin, petrole endeksli bir bono, hamiline, anapara tutarını sabit bir petrol miktarıyla takas etme opsiyonu ile birlikte, periyodik olarak sabit faiz ödemeleri elde etme ve vade sonunda sabit bir nakit tutar alma hakkını verebilir. Bu opsiyonun kullanılma isteği, petrolün gerçeğe uygun değeri ile petrolün bonoda yazılı nakit karşılığı takas oranının (takas fiyatı) göreceli değerlerine bağlı olarak zaman içerisinde değişiklik gösterecektir. Bono hamilinin opsiyonu kullanıp kullanmama eğilimi, opsiyonu oluşturan aktif kalemlerin varlığını etkilemez. Bono hamilinin finansal varlığı ve ihracçının finansal borcu, yaratılan diğer varlık ve borçların çeşidine bakılmaksızın, ilgili bonoyu bir finansal araç yapar.

UR24. “-”

Sunum

Borçlar ve özkaynak (Paragraf 15-27)

Nakit veya başka bir finansal varlığın verilmesine ilişkin sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğünün bulunmaması (Paragraf 17-20)

UR25. İmtiyazlı hisse senetleri değişik haklarla ihraç edilebilirler. Bir imtiyazlı hisse senedinin finansal borç mu yoksa özkaynağa dayalı finansal araç mı olduğunun belirlenmesinde, ihraççı, hissenin finansal borcun temel özelliklerini sergileyip sergilemediğini belirlemek için hisseye bağlı olan özel hakları göz önünde bulundurur. Örneğin, belirli bir tarihte ya da hisse senedi hamili tarafından belirlenen bir tarihte geri satın alınan bir imtiyazlı hisse senedi finansal borç içerir; çünkü ihracçının hisse senedi hamiline finansal varlık devretme yükümlülüğü vardır. İhraççının fon eksikliği, yasal bir sınırlama olması veya kâr ya da yedeğin yetersizliği dolayısıyla, imtiyazlı hisse senedinin geri satın alınmasına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirememesi olasılığının bulunması, sözleşmeden doğan yükümlülüğü ortadan kaldırmaz. İhraççının hisseyi nakit karşılığı geri satın alması opsiyonu finansal borç tanımı için yeterli değildir, çünkü ihracçının hissedarlara finansal varlıkların devri için mevcut bir yükümlülüğü yoktur. Bu durumda, hisselerin geri satın alınması tamamen ihracçının elindedir. Ancak, ihracçının, genellikle hisseleri geri satın alma niyetine ilişkin olarak hissedarları resmi bir biçimde bilgilendirmesi yoluyla opsiyonunu kullanması durumunda, bir yükümlülük doğabilir.

UR26. İmtiyazlı hisse senetlerinin geri satın alınmaz olmaları durumunda, uygun sınıflandırma şekli imtiyazlı senede bağlı diğer haklara göre belirlenir. Yapılan sınıflandırmada, sözleşmeye bağlı düzenlemelerin özü ile finansal borç ve özkaynağa dayalı finansal aracın tanımı esas alınır. Birikimli olsun ya da olmasın, imtiyazlı hisse senedi sahiplerine yapılacak ödemelerin ihracçının isteğine bağlı olması durumunda, anılan hisseler özkaynağa dayalı finansal araçtır. Bir imtiyazlı hisse senedinin özkaynağa dayalı finansal araç ya da finansal borç olarak sınıflandırılmasında aşağıdakilerin etkisi bulunmaz; örneğin:

- (a) Geçmişte yapılan ödemeler;
- (b) Gelecekte ödeme yapma niyeti;
- (c) Ödeme yapılmaması durumunun (adi hisse senetlerine temettü ödemesindeki sınırlamalar dolayısıyla, imtiyazlı hisse senetlerine temettü ödenmemesi durumunda) ihracçının adi hisse senetlerinin fiyatına olası negatif etkisi;
- (d) İhraççının yedeklerinin tutarı;
- (e) İhraççının bir döneme ilişkin kâr ya da zarar tahmini veya
- (f) İhraççının dönem kâr ya da zararının tutarına etki edebilmesi veya edememesi.

İşletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarıyla yapılan ödeme (Paragraf 21-24)

UR27.Aşağıda yer alan örnekler, işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlarına ilişkin farklı türden sözleşmelerin nasıl sınıflandırılacağını gösterir:

- (a) İşletmenin belirli sayıdaki kendi hissesini gelecekte başka bir ödeme olmaksızın alması ya da vermesi; veya belirli sayıdaki kendi hissesini nakit ya da başka bir finansal varlık karşılığında değiştirmesi ile yerine getirilecek olan bir sözleşme, özkaynağına dayalı bir finansal araçtır (22A Paragrafında belirtilenler hariç). Buna göre, bu tür bir sözleşme için alınan ya da ödenen herhangi bir bedel doğrudan özkaynağına eklenir veya özkaynaktan düşülür. Karşı tarafa sabit tutarda bir nakit karşılığı işletmenin belirli sayıda hissesini alma hakkı veren ihraç edilmiş bir hisse opsiyonu buna örnek olarak gösterilebilir. Ancak, sözleşmenin işletmenin kendi hisselerini belirli ya da belirlenebilen bir tarihte veya talep edildiğinde geri satın almasını (bedelini ödeyerek geri almasını) gerektirmesi durumunda, işletme için aynı zamanda geri satın alma tutarının bugünkü değeri kadar bir finansal borç doğmuş olur (16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilen tüm özellikleri ve şartları haiz finansal araçlar hariç). İşletmenin, bir forward sözleşmesi uyarınca belirli miktar bir nakit karşılığında kendi hissesinin belirli bir kısmını geri alma yükümlülüğü buna örnek olarak verilebilir.
- (b) İşletmenin geri satın alma yükümlülüğü olan hisselerin adedi sabitlenmemiş ya da yükümlülük karşı tarafın geri satma hakkını kullanmasına bağlı dahi olsa, bir işletmenin nakit karşılığı kendi hisselerini satın alma yükümlülüğü geri satın alma tutarının bugünkü değeri kadar bir finansal borç doğurur (16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilenler hariç). Karşı tarafın opsiyonu kullanması durumunda işletmenin kendi hisselerini nakit karşılığı geri satın almasını gerektiren ihraç edilmiş bir opsiyon, koşullu yükümlülük için bir örnektir.
- (c) Alınacak ya da verilecek nakit veya başka bir finansal varlık tutarı işletmenin kendi hisse senedinin piyasa fiyatındaki değişikliklere bağlı olsa dahi, nakit ya da başka bir finansal varlık olarak yerine getirilecek olan sözleşme bir finansal varlık veya bir finansal borçtur (16A - 16B veya 16C - 16D Paragraflarında belirtilenler hariç). Net nakit ödemeli hisse opsiyonu buna bir örnektir.
- (d) Bir işletmenin, değeri sabit bir tutara ya da sözleşmede yazılı olan değişkene (örneğin bir ticari mal fiyatına) endeksli bir tutara eşit olan değişken sayıdaki kendi hissesi aracılığıyla yerine getirilecek olan bir sözleşme, bir finansal varlık ya da bir finansal borçtur. Kullanılması halinde, işletmenin sözleşmenin değerine eşit miktarda kendi aracını vermesiyle net olarak ödenen altın satın alım opsiyonu buna bir örnektir. Bu tür bir sözleşme, sözleşme konusu değişken, altın yerine işletmenin kendi hisse fiyatı olsa dahi bir finansal varlık ya da finansal borçtur. Benzer şekilde, işletmenin sabit sayıda kendi hissesiyle ödenecek olan, ancak bu hisselerle bağlı hakların ödeme değerinin sabit bir tutara ya da sözleşme konusu değişkendirdeki değişikliklere dayanan bir tutara eşit olacak şekilde çeşitlendirileceği sözleşme, bir finansal varlık ya da bir finansal borçtur.

Koşullu ödeme hükümleri (Paragraf 25)

UR28.Paragraf 25'e göre, nakit ya da başka bir finansal varlıkla (ya da aracın finansal bir borç olması sonucunu doğuracak başka bir yolla) ödenmesi gereken bir koşullu ödeme hükmünün bir bölümünün gerçekleşebilir mahiyette olmaması durumunda, ilgili ödeme hükmünün finansal aracın sınıflandırmasını etkilememesi gerekir. Dolayısıyla nakden ya da işletmenin değişken sayıda hissesiyle ödeme yapılmasını, sadece, oldukça nadir, çok anormal ve gerçekleşme olasılığı çok az olan bir olayın gerçekleşmesi halinde gerektiren bir sözleşme özkaynağına dayalı finansal araçtır. Benzer şekilde, ödemenin işletmenin sabit sayıda hissesiyle yapılması işletmenin kontrolü dışındaki durumlarda sözleşmeyle engellenmiş olabilir; ancak anılan durumların gerçekte meydana gelme olasılığı bulunmaması durumunda, hisse senedine dayalı finansal araç olarak sınıflandırma yapılması uygundur.

Konsolide finansal tablolardaki uygulama

UR29.İşletme, azınlık paylarını (kontrol gücü olmayan paylar) -yani diğer tarafların özkaynaklarındaki ve iştiraklerinin geliri üzerindeki paylarını- "TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu" ve "TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar" Standartlarına uygun olarak sunar. İşletme, bir finansal aracını (ya da bunun bir unsurunu) konsolide finansal tablolarında sınıflandırması sırasında, grubun tümünün nakit ya da araçla ilgili başka bir finansal varlık verme veya ilgili aracın yükümlülük olarak

sınıflandırmasıyla sonuçlanacak bir şekilde ödeme yapma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığını belirlerken, grup ile aracın hamili arasında üzerinde anlaşılan tüm kayıt ve koşulları dikkate alır. Gruptaki bir iştirakin finansal bir araç ihraç etmesi ve ana ortaklık ya da başka bir grup işletmesinin doğrudan bu aracın sahipleriyle birtakım ek koşullar (örneğin garanti) üzerinde mutabakata varması durumunda, grubun ödeme ya da geri satın alma konusunda tek başına karar verme yetkisi bulunmayabilir. İştirak anılan ek koşulları dikkate almaksızın kendi finansal tablolarında aracı doğru olarak sınıflandırsa dahi, konsolide finansal tabloların grupça girişilen sözleşme ve işlemleri bir bütün olarak yansıtmasını teminen, grup üyeleriyle araç sahipleri arasındaki diğer anlaşmaların etkisi de dikkate alınır. Bu tür bir yükümlülük veya ödeme karşılığı olması halinde araç (ya da aracın yükümlülük konusu unsuru) konsolide finansal tablolarda finansal borç olarak sınıflandırılır.

UR29A.İşletmeye sözleşmeye dayalı yükümlülük getiren bazı finansal araçlar, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca, özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılır. Söz konusu Paragraflara göre sınıflandırma, bu Standartta finansal araçların sınıflandırılmasına ilişkin olarak uygulanan hükümlerin bir istisnası niteliğindedir. Bu istisna, konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) sınıflandırılmasını kapsamaz. Buna bağlı olarak, 16A - 16B veya 16C - 16D Paragrafları uyarınca kontrol gücü olmayan paylar (azınlık payları), bireysel finansal tablolarda özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflandırılırken, grup şirketlerinin konsolide finansal tablolarında borç olarak sınıflandırılır.

Bileşik finansal araçlar (Paragraf 28-32)

UR30.28'inci paragraf yalnızca türev olmayan bileşik finansal araçları ihraç edenler tarafından uygulanır. 28'inci paragraf bileşik finansal araçları finansal aracın hamili açısından ele almaz. TFRS 9, bileşik finansal araç niteliğindeki finansal varlıkların hamili açısından sınıflandırılmasını ve ölçümünü ele alır.

UR31.Adi hisseye dönüştürülebilir bono gibi saklı değiştirme hakkı olan ve başka hiçbir saklı türev özelliği olmayan borçlanma araçları, bileşik finansal araçların sık rastlanan bir türüdür. Paragraf 28, bu tür bir finansal araç ihraç edenin, ilgili işlemin borç ve özkaynak bileşenini aşağıdaki belirtildiği üzere ayrı ayrı finansal durum tablosunda (*bilanço*) sunmasını gerektirir:

- (a) İhraççının plana bağlı faiz ve anapara ödemelerini gerçekleştirme yükümlülüğü, ilgili araç dönüştürülmediği sürece var olan bir finansal borçtur. Borç bileşeninin ilk muhasebeleştirilmedeki gerçeğe uygun değeri, sözleşmeyle belirlenmiş gelecekteki nakit akımlarının, karşılaştırılabilir kredi statüsünde olan ve aynı koşullar altında büyük ölçüde aynı miktar nakit akımı sağlayan, dönüştürme hakkı olmayan araçlara piyasada uygulanan faiz oranı ile iskonto edilmesi sonucunda belirlenen bugünkü değeridir.
- (b) Özkaynağa dayalı finansal araç, borcu, aracı ihraç edenin hisse senedine dönüştüren saklı bir opsiyondur. Bu opsiyon, asli değersiz (işleme konulması halihazırda rasyonel olmayan/out of money) olsa dahi ilk muhasebeleştirmede bir değere sahiptir.

UR32.Dönüştürülebilir bir aracın vadesinde dönüştürülmesi işleminde, işletme, aracın borç bileşenini finansal durum tablosu (*bilanço*) dışı bırakır ve özkaynak olarak muhasebeleştirir. Orijinal özkaynak bileşeni özkaynak olarak kalır (özkaynak altındaki bir kalemden bir diğerine aktarılmış olsa dahi). Vade tarihinde gerçekleştirilen dönüşüm işlemi bir kazanç ya da kayıp doğurmaz.

UR33.Bir işletme dönüştürülebilir bir aracı, vadesinden önce erken geri satın alma yoluyla ya da orijinal dönüşüm imtiyazlarının değişmediği bir geri satın alma işlemiyle sonlandırır, işlem tarihinde, ödeme ya da geri satın alma işlemindeki işlem maliyetlerini ve ödenen karşılığı, aracın borç ve özkaynak bileşenlerine dağıtır. Ödeme tutarının ve işlem maliyetlerinin farklı bileşenlere dağıtımında kullanılan yöntem, Paragraf 28-32 ile uygun şekilde, çevrilebilir araç ilk ihraç edildiğinde işletmece elde edilen tutarların ayrı bileşenlere orijinal dağıtımında kullanılan yöntemle uyumludur.

UR34.Ödeme tutarı bir kez dağıtıldığında, ortaya çıkan kazanç ya da kayıp, ilgili kaleme uygulanan muhasebe ilkeleriyle uyumlu olarak aşağıdaki şekilde işlem görür:

- (a) Borç bileşeni ile ilgili kazanç ya da kayıp, kâr veya zararda muhasebeleştirilir ve
- (b) Özkaynak bileşeni ile ilgili olarak ödenen tutar, özkaynakta muhasebeleştirilir.

UR35.İşletme, örneğin belirlenen günden daha önce dönüşüm halinde daha iyi bir dönüşüm oranı teklif etmek ya da ek teminat vermek gibi erken dönüşümü teşvik eden unsurlar aracılığıyla dönüştürülebilir aracın koşullarında değişiklik yapabilir. Araç hamilinin, koşulların değiştirildiği tarih itibariyle, yeni koşullar çerçevesinde aracın dönüşümünden elde edeceği ödemenin gerçeğe uygun değeriyle orijinal koşullarda elde edeceği ödemenin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, kayıp olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

İşletmenin geri satın alınan kendi hisseleri (Paragraf 33 ve 34)

UR36.Her ne sebeple geri alınmış olursa olsun, bir işletmenin özkaynağına dayalı finansal araçlar finansal bir varlık olarak dikkate alınmaz. Paragraf 33 özkaynağına dayalı finansal araçları yeniden satın alan bir işletmenin söz konusu araçları özkaynaktan düşmesini gerektirir. Ancak örneğin müşterisi adına kendi hisse senedini elinde tutan finansal bir kurum gibi, bir işletmenin başkaları adına kendi hisse senedini elinde tutması durumunda ortada bir acentelik ilişkisi vardır ve dolayısıyla elde tutulan söz konusu araçlar işletmenin finansal durum tablosuna (*bilançosuna*) dahil edilmez.

Faizler, temettüler, kayıp ve kazançlar (Paragraf 35-41)

UR37.Takip eden örnek, 35 inci Paragrafın bir bileşik finansal araca uygulanmasını gösterir. Birikimli olmayan bir imtiyazlı hisse senedinin beş yıl içinde nakden geri satın alınmasının zorunlu olduğunu, ancak geri satın alma tarihinden önce temettü ödenmesinin işletmenin tercihi olduğunu varsayalım. Bu tür bir araç, borç bileşeninin geri satın alma değerinin bugünkü değeri olduğu bir bileşik finansal araçtır. Anılan bileşendeki iskontonun itfası kâr ya da zararda muhasebeleştirilir ve faiz gideri olarak sınıflandırılır. Ödenen her türlü temettü özkaynak bileşeni ile ilgilidir ve dolayısıyla kâr dağıtımı ya da zarar olarak muhasebeleştirilir. Benzer türden bir işlem, geri satın almanın zorunlu olmadığı ancak araç hamilinin ihtiyarında olduğu ya da hissenin, sabit bir miktara ya da sözleşme konusu değışkendeki (örneğin ticari mal) değışikliklere dayanan bir miktara eşit olacak şekilde hesaplanan değışken sayıda adi hisse senedine zorunlu olarak çevrilebilir olduğu durumda da uygulanır. Ancak ödenmeyen herhangi bir temettü tutarının geri satın alma tutarına eklenmesi durumunda, aracın tamamı bir borçtur. Bu tür bir durumda, tüm temettüler faiz gideri olarak sınıflandırılır.

Finansal varlık ve borçların birbirinden mahsup edilmesi (netleştirilmesi) (Paragraf 42-50)

UR38. “-”

Muhasebeleştirilen tutarları netleştirme konusunda hâlihazırda yasal bir hakkı bulunan’ işletme kriteri (42(a) paragrafı)

UR38A. Netleştirme hakkı hâlihazırda mevcut olabilir veya bu hak gelecekteki bir olaya bağlı olabilir (örneğin, hakkın kullanımı yalnızca karşı taraflardan birinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi, tasfiyesi veya iflası gibi gelecekteki bazı olayların gerçekleşmesiyle başlayabilir veya uygulanabilir). Netleştirme hakkı gelecekteki bir olaya bağlı olmasa da, bu hak sadece karşı taraflardan birinin veya tamamının işe yönelik normal uygulamalarında, yükümlülüğünü yerine getirmemesi ile tasfiyesi veya iflası durumunda yasal olarak kullanılabilir.

UR38B.42(a) paragrafında belirtilen kriterin karşılanması için, işletmenin netleştirme konusunda hâlihazırda yasal bir hakkının bulunması gereklidir. Dolayısıyla netleştirme hakkı:

- (a) Gelecekteki bir olaya bağlı olmamalı ve
- (b) Aşağıda belirtilen koşulların tamamında yasal olarak uygulanabilmelidir. İşletmenin ve karşı tarafların tamamının
 - (i) İşe yönelik normal uygulamalarında,
 - (ii) Yükümlülüğünü yerine getirmediğinde ve
 - (iii) Tasfiyesinde veya iflasında.

UR38C.Netleştirme hakkının niteliği ve kapsamı, kullanımına bağlı koşullar ve yükümlülüğün yerine getirilmemesi, tasfiye veya iflas durumlarında devam edip etmeyeceği gibi hususlar, farklı yerel düzenlemelere göre değışiklik gösterebilir. Bu nedenle, netleştirme hakkının işe yönelik normal uygulamalar dışında kendiliğinden kullanılabilir olduğu varsayılmaz. Örneğin, yerel düzenlemelerde

yer alan tasfiye ve iflas kanunları bazı iflas veya tasfiye hallerinde netleştirme hakkını yasaklayabilir veya sınırlayabilir.

UR38D.İşletmenin veya karşı tarafların tamamının işe yönelik normal uygulamalarında, yükümlülüğünü yerine getirmediğinde ve tasfiyesi veya iflası durumlarında, yasal bir hakkın bulunup bulunmadığının belirlenmesinde tarafların ilişkilerine uygulanan düzenlemelerin (örneğin, sözleşme hükümleri, yükümlülüğün yerine getirilmediği durumlarda veya sözleşmelere uygulanan kanunlar, taraflara uygulanabilen tasfiye veya iflas kanunları) dikkate alınması gerekebilir.

Net esasa göre ödemede bulunma ya da varlığı elde etme ve borcu ödeme işlemlerini eş zamanlı gerçekleştirme niyeti bulunan' işletme kriteri (42(b) paragrafı)

UR38E.42(b) paragrafında belirtilen kriterin karşılanması için, işletmenin net esasa göre ödemede bulunma ya da varlığı elde etme ve borcu ödeme işlemlerini eş zamanlı olarak gerçekleştirme niyetinin bulunması gereklidir. İşletmenin net esasa göre ödeme yapma hakkı bulunmasına rağmen, işletme varlığı elde etme ve borcu ödeme işlemlerini ayrı ayrı gerçekleştirebilir.

UR38F.İşletmenin tutarları net esasa göre ödemesiyle gerçekte aynı biçimde sonuçlanacak şekilde ödeyebilmesi durumunda, 42(b) paragrafında belirtilen net ödeme kriteri karşılanacaktır. Bu durum, yalnızca brüt ödemede bulunma yönteminin kredi ve likidite riskini ortadan kaldırdığı veya önemsiz düzeyde kredi ve likidite riskleriyle sonuçlandığı ile alacaklar ve borçlar tek bir ödeme sürecinde veya döngüsünde gerçekleştiği durumlarda ortaya çıkacaktır. Örneğin, aşağıda belirtilen özelliklerin tamamına sahip bir brüt ödeme sistemi 42(b) paragrafında belirtilen net ödeme kriterini karşılayacaktır:

- (a) Netleştirmeye uygun olan finansal varlıkların ve finansal borçların işleme konmak üzere aynı zamanda sunulması,
- (b) Finansal varlıklar ve borçlar işleme konmak üzere sunuldukları anda tarafların ödeme yükümlülüğünü yerine getirmeyi taahhüt etmiş olmaları,
- (c) Finansal varlıklar ve borçlar işleme konmak üzere sunulduklarında, bunlardan kaynaklanan nakit akışlarında değişiklik olma ihtimalinin bulunmaması (işlem aksamadıkça – bakınız: (d) bendi),
- (d) Menkul kıymetler ile teminat altına alınmış varlıkların ve borçların menkul kıymet transferi veya benzer bir sistem ile ödenecek olması, dolayısıyla menkul kıymet transferi aksadığında menkul kıymetlerle teminat altına alınmış alacakların ve borçların ödenmesi de aksayacaktır (ve tam tersi durumda),
- (e) Aksayan herhangi bir işlemin, (d) bendinde ana hatları belirtildiği üzere, ödeme yapılmadıkça tekrardan işleme konması,
- (f) Ödemenin aynı kuruluş aracılığıyla gerçekleştirilmesi (örneğin takas bankası, merkez bankası veya merkezi kayıt kuruluşu),
- (g) Ödemelerin gününde yapılmasını sağlamak üzere, tarafların her birinin cari hesaplarında yeterli tutarlarda günlük kredi kullanım imkânlarının bulunması ve ödeme talebinde bulunulması durumunda gün içi kredi kullanım imkânlarının kabul görmesinin neredeyse kesin olması.

UR39.Bu Standart, “sentetik türev ürünler” olarak nitelendirilen ve başka bir aracın özelliklerini göstermesi için edinilen ve elde tutulan birbirinden bağımsız finansal araç grupları açısından özel bir uygulama gerektirmez. Örneğin, değişken ödemeler elde edilmesini ve sabit ödemelerde bulunulmasını içeren bir vadeli faiz oranı takasıyla birleştirilmiş uzun vadeli değişken faizli bir borç, uzun vadeli sabit faizli bir borç oluşturur. Birlikte “sentetik türev ürün” oluşturan finansal araçların her biri, kendi kayıt ve koşulları olan, sözleşmeye dayalı bir hak ya da yükümlülük oluşturur ve her biri ayrı ayrı devredilebilir ya da ödenebilir. Her bir finansal aracın maruz kaldığı risk, diğer finansal araçların maruz kaldığı risklerden farklı olabilir. Bu çerçevede, “sentetik türev ürün”de yer alan finansal araçlarından biri varlık diğeri borç ise, anılan araçlar Paragraf 42’de yer alan netleştirme kriterlerini karşılamadıkları sürece netleştirilmez ve işletme finansal durum tablosunda (*bilançosunda*) net esasta gösterilmez.

Açıklama

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar veya finansal borçlar (bakınız: Paragraf 94(f))

UR40. “-”